DISPUTATIO DECIMATERTIA

De Demonstratione.

1 *INter partes subjecti Logicæ Aristot. principem locum obtinet demonstratio, ut quæst. proœm. tetigimus, quapropter hæc Disputatio inter cæteras logicales principalior erit correspondens libris Post. in quibus de Demonstratione agit Aristoteles. ipsam resolvendo in principia, & conclusionem; unde hi libri resolutorii inscribuntur, resolutio enim est totius in partes, seu principia; solutio, quæ duplex est, alia realis, quæ fit reali actione, alia per intellectum, quæ dividitur in practicam, ut cum proposito fine inquirimus media, & in speculativam, ut cum proposita conclusione principia, & causas investigamus: quæ resolutio ad logicalem contracta est syllogismi in partes, & principia solutio: & quia principia syllogismi aliæ sunt formalia, ut esse in modo, & in figura, quæ magis communia sunt, alia materialia, quales sunt præmissæ secundum debitas conditiones, scilicet, quod sint per se, immediatæ, & priores, &c. hinc libri, in quibus forma, & figura declaratur, utpotè de magis communibus dicuntur libri Resolutorii Priorum, illi verò, in quibus agitur de materia necessaria, quæ minus communis est, inscribuntur Resolutorii Posteriorum. Intentum igitur Arist. in his libris est, naturam, & proprietates Demonstrationis investigare, & consequenter subjectum erit Demonstratio, non instrumentum sciendi commune demonstrationi, & definitioni, hæc enim in 2. lib. consideratur ut medium, & pars Demonstrationis, non ut pars subjectiva ex dictis quæst. citat. & disp. 1. quæst. 4. ita colligitur ex Scot. quæst. 3. Universf. & fusè ostendit P. Faber theor. 19. solùm est not. quòd ibi videtur cum Zab. docere demonstrationem* propter quid, *esse subjectum, non demonstrationem in communi ad* propter quid, & quia; *hoc autem est falsum, quia de utraque agit Aristot. in his l. ut patet ex progressu operis, utraque facit scire, & est species syllogismi; solum dici posset demonstrationem* propter quid, *esse in his lib. principaliùs Aristot. intentum.*

QUÆSTIO I.

De essentia, & speciebus Demonstrationis.

2 CUm Demonstratio sit syllogismus faciens scire, ipsius existentia, & possibilitas pendet ex possibilitate, & existentia scientiæ, quapropter quòd sit possibilis Demonstratio, poterit probari, ut ostendimus scientiæ existentiam 2. part. Instit. tract. 1. cap. 2. non negamus tamen difficulter efformari posse sicut valdè rarum est, scientiam propriam reperiri, eò quia proximas, & immediatas causas passionum, quæ ut pluriùm sunt ultimæ differentiæ, ignoramus; at difficultas, & raritas non inferunt impossibilitatem: ut autem naturam, & quidditatem demonstrationis, ejusque species investigemus, prius declarare debemus vulgatam illam demonstrationis divisionem in *propter quid*, & *quia*, deinde an hæc divisio sit adæquata, an verò aliæ dentur demonstrationis species.

ARTICULUS I.

Quid sit Demonstratio propter quid, & quia.

3 RecOlenda sunt, quæ diximus de Demonstratione *propter quid*, 2. part. Instit. tract. 1. cap. 4. scilicet, quod Demonstratio *propter quid*, sit illa, quæ per causam proximam, & adæquatam procedit ad probandam conclus. quod ex Scot. collligitur quol. 7. l. & quol. 14. M. ubi docet tunc conclusionem demonstrari *propter quid*, cum per propriam, & immediatam causam probatur, seu propositionem, quæ nota sit ex terminis; cujus demonstrationis duas assignavit Arist. definitiones 1. Post. cap. 2.

Prima definitio est, quod sit *syllogismus scientialis*, seu *faciens scire*, ubi per scientiam, ut ibi notavimus, intelligit Arist. propriissimam, & per causam, quam prius definierat, aliter hæc definitio conveniret demonstrationi quia. Dubitari tamen potest circa hanc definitionem, quomodo demonstratio dicatur causare scientiam, cum demonstratio aliud non sit, quàm discursus scientificus, seu ipsa scientia. Pro cujus resolutione præmittenda est doctrina tradita disp. 11. quæst. 1. de syllogismo, qui multipliciter sumi potest, vel idealiter, vel exercitè, & tunc vel formaliter, vel objectivè; insuper vel ut dicit præmissas, & conclusionem, vel præmissas solùm, vel conclus. solam, quod etiam de demonstratione dici potest. Rursus, quod scientia, vel est actualis, vel habitualis, ut disp. præced. quæst. 1. notavimus: his præacceptis,

4 Dicimus, quòd si cum quibusdam sustinere velimus demonstrationem hic definiri idealiter captam, tunc dicetur causa scientiæ instrumentalis, quia ut sic dicit unum ex instrumentis sciendi directivum tertiæ operationis, & consequenter, quia demonstratio dirigit cognitionem intellectivam, non quamcunque, sed scientificam, erit causa illius instrumentalis. Si verò cum aliis dicamus, demonstrationem exercitè sumptam definiri, sed formaliter, tunc si per scientiam intelligimus actualem, quæ est cognitio conclus. cùm dicitur demonstratio causa scientiæ, debet sumi pro præmissis solùm, quæ sunt causa effectiva conclus. ex dictis disp. 11. quæst. 3. Si verò intelligimus habitualem scientiam, sic demonstratio definiri poterit, vel pro conclus. sola, vel ut etiam præmissas significat, nam habitus scientiæ causatur ab actu, scilicet conclusione formali, & saltem remotè etiam à præmissis. Attamen si demonstratio dicatur hic definita objectivè sumpta, sic quia non semper objectum physicè concurrit ad cognitionem sui, potest explicari, quod sit syllogismus faciens scire, idest includens scientiam objectivam, Hæc tamen ultima expositio non satis rectè accommodatur, quare dicendum erit, demonstrationem formalem hic definiri, quod videtur magis consonum Aristot. nam 2. Post. 3. ait *Scire, est habere demonstrationem*, & text. 26. *Dictum de demonstratione, & scientia demonstrativa, idem enim sunt*; vel dicatur, & melius demonstrationem idealem ab Aristot. definiri, nam finis Logicæ Aristot. est adæquata cognitio syllogismi, ut est instrumentum sciendi, & specierum ejus; Arist. loc. citat. licèt de formali demonstratione loquatur, non idcirco deduci debet eodem modo esse demonstratione locutum, dum illam definivit, nam intentio ipsius non ex exemplis, quæ adducit, sed ex fine totius operis est venanda.

5 Secunda definitio est, quod sit *syllogismus constans ex veris, primis, & immediatis, prioribus, notioribus, & causis conclusionis*, quam fusè quoad omnes particulas ibi explicavimus, & infra iterùm tangemus. Solùm hic addendum, quod non irrationabiliter omnino docent aliqui, hanc non esse definitionem demonstrationis, sed solùm quandam numerationem conditionum, quæ ad gignendam scientiam requiruntur; unde postquam tradidit Arist. definitiones scientiæ, & demonstrationis, incipit conditiones necessarias explicare, cujus signum evidens, quod non omnes conditiones hic assignavit, sed aliquas cap. 4. declaravit, ut quod præmissæ sint necessariæ de omni, per se, & secundùm quod ipsum, quas tamen, cùm sint conditiones necessariæ, debebat cum aliis enumerare, si illa esset vera definitio. Nisi velimus dicere, quod in hac secunda definitione tantùm adduxit conditiones, quæ per se, & explicitè ex definitione scientiæ deducuntur, vel quòd aliæ in cap. 4. assignatæ virtualiter in relatis cap. 2. contineantur.

Dices, forma demonstrationis est esse in modo, & figura, materia sunt propositiones in materia necessaria, cum igitur utraque definitio sumatur in ordine ad materiam, de secunda patet, deprima ostenditur, quia facere scire non convenit demonstrationi ratione modi, vel figuræ, aliter quilibet syllogismus in modo, & in figura esset scientialis, sed ratione materiæ, cur prima definitio dicitur formalis, secunda materialis, & non potius utraque materialis? Resp. dici formalem, quia datur per scientiam, quæ est finis demonstrationis, finis autem reducitur ad causam formalem; vel quia datur per differentiam circumscriptam per ordinem, & habitudinem ad scientiam, quæ est effectus; aliam dici materialem, quia in ilia explicitè numerantur conditiones præmissarum, quæ sunt materia demonstrationis.

Hæc igitur demonstratio *propter quid* ex causis primis, & immediatis, seu proximis, & adæquatis procedit ad ostendendas concl. & dicitur *propter quid*, nam demonstrat, non solùm predicatum convenire subjecto in conclusione, sed etiam causam reddit, propter quam insit, & subjecto conveniat, an autem hæc demonstratio possit per omnia causarum genera demonstrare, dicemus infra.

6 Circa alteram quæsiti partem de demonstratione *quia* notat. quòd hæc demonstratio non demonstrat per propriam causam, unde ly *quia* non sumitur causaliter, sed ut est mera conjunctio, ostendit enim, quòd hoc sit hoc, cujus res non reddit propriam, & adæquatam causam, hinc solet etiam appellari demonstratio *quod est*, & multis modis contingit fieri, ut notavimus 2. part. Instit. tract. 1. cap. 5.

Primus modus est, cùm per effectum demonstratur causa, quòd sit, & si effectus est convertibilis cum causa, potest arguitam affirmativè, quàm negativè, immò addit Aristot. 1. Post. cap. 10. text. 30. quod si causa assumeretur deinde ut medium, quæ prius erat demonstratio *quia*, evadit demonstratio *propter quid*, & si effectus excedit causam, tenet negativè tantùm; si exceditur, & si effectus sit remotus, valet affirmativè, ut ibi explicavimus. Solùm hic est not. hac demonstratione non tantùm ostendi existentiam compositam, scilicet, quæ explicatur propositione de 3. adjacente, ut cum probatur, causam alicui subjecto convenire, verùm etiam existentiâ simpli-

simplicem explicatam per propositionem de 2. adjacente contra Aver. primam partem tantùm asserentem, sequitur enim necessariò dies est, ergo Sol est.

Secundus modus contingit, ut ibi diximus; cum per causam ibi remotam demonstratur effectus, & si causa excedit, tenet negativè in 2. figura (nam quia causa, quæ est medium, est universalior, in majori debet prædicari, quæ est dispositio secundæ figuræ) si exceditur, tenet affirmativè; dummodo tamen inter causam, & effectum sit essentialis dependentia, nam si per accidens proveniret à causa nulla esset demonstratio. Ratio hujus dicti est, ut notat Aversa, quia causa remota, & inconvertibilis, sive excedat, sive excedatur ab effectu non perfectè quietat intellectum, imò ulterius posset fieri interrogatio, ut si afferatur pro causa, cur paries non sit risibilis, quia non est animal, vel cur sit calidus, quia est propriè ignem, non totaliter quietatur intellectus, potest enim ulterius quærere, cur aliqua animalia non sint risibilia, & cur aliquando paries est calidus, quamvis non sit propè ignem; quod non evenit, cum medium est causa convertibilis; unde Aristot. text. 20. docet demonstrationem debere esse ex propriis, & adæquatis; & hoc sensu potest explicari ly *non contingit aliter se habere* in definitione scientiæ positum, scilicet, quòd nec effectus possit esse sine illa causa, nec causa sine effectu.

7 Verùm circa hunc modum dubitari potest primò, quia Blanc. disp. 5. de demonst. sect. 3. conclus. 1. sustinet, quando effectus est ita cum remota causa conjunctus necessariò, ut ex negatione causæ necessariò inferatur negatio effectus, demonstrari demonstratione *propter quid*, non *quia*; nam sufficit ad demonstrationem *propter quid*, quod demonstrat per causam virtualem, quo pacto negatio causæ potest dici virtualis causa negationis effectus. Secundò Ruvius hic negat demonstrationem à causa, quæ ab effectu exceditur, esse *quia*, sed ait esse *propter quid*, nam verè est per causam inferentem effectum, & potest in prima figura demonstrari, ubi demonstratio per causam remotam ab Arist. ponitur in 2. figur. qua ratione postquam illam explicavit Arist. concludit, *Assimilantur autem tales causæ his, quæ secundùm excessum dicuntur*, idest prædicatis superioribus excedentibus inferiora, ergo per causam remotam intellexit solam causam excedentem. Tandem Zab. lib. de spec. demonstr. cap. 3. ex opposito omnem demonstrationem per causam remotam, sive convertibilem, sive non convertibilem ait esse demonstrationem *quia*, & solum, quæ procedit à causa proxima convertibili, vocat *propter quid*.

Sed dictum Blanc. est contra Aristot. cit. ubi clarissimè demonstrationem illam appellat *Quia*, non *propter quid*, & affert exemplum de negatione animalis, qua probatur de aliquo negatio respirationis neque ad demonstrationem *propter quid* sufficit quæcunque illatio ex causa, sed requiritur, quod hat ex causa propria, & convertibili. Dictum Ruvii probabile est, maximè quia Aristot. expressè non est locutus de causa ab effectu excessa; Attamen posset hoc ex aliis locis deduci, neque caret nostra sententia ratione, ut vidimus, cum quia non est de ratione demonstrationis *quia* à causa remota, quod hat in 2. figur. nam demonstrationes scientiæ subalternatæ possunt esse primæ figuræ, & tamen dicuntur demonstrationes *quia* ab Aristot. Tandem dictum Zab. non ita rectè asseritur, sufficit enim, quod passio per veram, & adæquatam causam demonstretur; quamvis inter ipsam, & causam mediet alia passio, quia non est per aliam causam demonstrabilis, passio enim medians non est causa, sed potius effectus prævius; ut in Instit. citat. diximus.

8 Tertius modus assignatur ab Arist. demonstratio *quia* spectat ad scientiam subalternatam, demonstratio *propter quid* ad subalternantem, & est, cum demonstratur passio de subjecto per causam proximam quidem, sed non primam, & ab alia priori causa indemonstrabilem, sed aliam præsupponentem, per quam demonstratur à subalternante demonstratione *propter quia*, ut explicavimus disp. præced. quæst. 4.

A hius modus solet assignari, cùm à signo arguitur necessariò, & evidente connexo cum altero, unde concomitanti dici solet, ut cùm una passio per aliam infertur, cui est indissolubiliter unita, qua ratione non facit propositionem omnino per accidens, ut falsò docet Zab. cit. cap. 5. vel cum ex uno relativo alterum infertur. Et quamvis expressè non assignetur ab Arist. tamen satis deduci poterit ex ipso contextu in princ. assignans enim differentias, quibus demonstratio *quia* differt à *propter quid*, ait, *Uno quidem modo, si non per immediata efficiatur syllogismus, non enim accipitur prima causa, scientia verò ipsius propter quid secundum primam causam*, qui modus, ut distinctus ponitur ab Aristot. à tribus enumeratis, ut patet legenti textum, quando ergo non accipitur prima, & immediata causa, fit demonstratio *quia*, in demonstratione autem à signo non sumitur talis causa.

9 Ex his omnibus patet non rectè ab aliquibus demonstrationem *propter quid* distinctam poni à demonstratione *quia* per hoc, quod illa sit semper à priori, hæc à posteriori, quomodo videtur loqui Did. à Jesu disp. 17. quæst. 1. & Faber Theor. 10. cap. 1. Nam hæc quandoque à causa procedit, quod est à priori demonstrare.

Dices, Scot. quol. 7. A ponens differentiam inter has demonstrationes, ait, demonstrationem *propter quid* esse per causam, demonstrationem *quia* esse per effectum, quòd deinde probat, quia omne demonstrabile per aliud dicit ordinem ad illud, vel ut ad causam, vel ut ad effectum, ergo demonstratio *propter quid* est semper à priori, demonstratio *quia* semper à posteriori. Resp. intentum Scoti ibi esse, solùm ostendere duobus modis aliquid demonstrari posse per aliud, scilicet, per causam, & per effectum, hunc modum vocavit demonstrationem *quia*, nam verè est talis demonstratio, illum dixit esse demonstrationem *propter quid*, non quòd censeret omnem demonstrationem per causam esse *propter quid*, nam in eodem quol. 1. & quol. 14. M. clarè docet ad demonstrationem *propter quid* requiri, ut sit per causam virtualiter continentem effectum proximè, & adæquatè, sed loquitur antonomasticè, & secundùm vulgarem loquendi modum, quatenus omnis demonstratio *propter quid* est per causam, & à priori, & omnis demonstratio per effectum & à posteriori est demonstratio *quia*; & demonstratio à signo potest dici per effectum, nam unus effectus demonstratur per alium.

Tandem ex his deduci poterit definitio demonstrationis in communi ad *propter quid*, & *quia*; quam assignavit Arist. 1. Top. cap. 1. ut notavimus in Inst. cit. cap. 4. quod scilicet, fit *syllogismus ex veris, & primis, aut ex talibus, quæ per aliqua prima, & vera ejus, quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserunt*, brevius dici potest, quod fit *syllogismus verus, certus, & evidens*, verus ad differentiam sophistici, certus ad differentiam topici, evidens ad differentiam theologici, ut de scientia disp. præced. quæst. 1. docuimus.

ARTICULUS II.

Quot sint demonstrationis species.

10 EX triplici capite assignari possunt species demonstrationis, sicut tripliciter dividi potest, vel ex parte formæ, vel ex parte materiæ *ex qua*, vel ex parte materiæ *circa quam*, ut de syllogismo in communi notavimus 1. part. Inst. tract. 3. cap. 11. in præsenti non est sermo de prima, & secunda divisione, & de speciebus, ex his capitibus provenientibus, idem enim dicendum, quod de syllogismo docuimus; sed de tertia divisione, qua demonstratio est una species essentialiter à topico, & elencho syllogismo distincta propter materiam necessariam, circa quam versatur, hæc enim differentia non facit solùm accidentaliter differre, ut asserunt Complut. hic, sed essentialiter, ut cum Tatar. ostendimus loc. cit. & sensus quæsiti est, an demonstratio ratione materiæ, circa quam versatur, sit in species invisibilis, & quæ sint.

Prima extrema opinio solam demonstrationem *propter quid* admittit, negatque demonstrationem *quia* esse veram demonstrationis speciem, ita Avic. Alex. Them. Simpl. & ex recent. sequuntur Compl. disp. 18. q. 4. Mas. 1. Post. c. 10. sect. 1. q. 1. Conimb. q. 1. art. 3. Ab his parum recedit Soto 1. Post. quæst. 5. qui licèt concedat demonstrationes specie distingui, negat tamen generare assensu concl. specie diversos, quando pertinent ad eandem scientiam totalem, alii verò admittunt generare assensus scientificos diversos, non tamen distinctos habitus, sed eundem specie. Secunda sententia extrema est Aver. 1. Post. com. 95. & 96. Zim. theor. 53. Baldu. qu. de regressu demonstr. Petrel. lib. 6. disp. Log. cap. 7. tres species demonstrationis admittens, scilicet, demonstrationem *quia*, demonstrationem *propter quid*, & demonstrationem *simpliciter*, seu *potissimam*. Prima ostendit, *quòd res sit*. Secunda ostendit causam, *propter quid res sit*, supponens rem esse, ut quando scimus diem esse, vel Luna eclyspari, attamen demonstratur per proprias causas, cur sit dies; vel eclyspsetur Luna, in his enim casibus scitur *an sit*, & tantùm quæritur *propter quid sit*. Tertia utrumque demonstrat, & *quod res sit*, & *propter quid sit*, ut si quis ignoraret & Lunæ eclyspsim, & causam eclyspsis, & per interpositionem terræ inter Solem, & Lunam demonstret Lunâ eclyspsari, hac demonstratione sciret *an sit*, & *propter quid sit*, hæcque dicitur potissima, & simpliciter demonstratio. Inter has duas ultimas demonstrationes ab aliquibus aliæ assignantur differentiæ, ut refert P. Faber theor. 10. ex Zab. lib. de spec. demon. nam demonstratio *propter quid*, inquiunt, habet pro medio quamlibet causam præter formalem, non constat ex terminis convertibilibus, præmissæ sunt notæ solùm natura, non nobis, & fiunt notæ per demonstrationem *quia*, at demonstratio potissima habet pro medio solùm causam formalem, constat ex terminis reciprocis, & ipsius præmissæ sunt notæ natura, & nobis immediatè per sensum, & sine demonstratione *quia*. Media sent. duas ponit immediatas species demonstrationem *quia*, & *propter quid*, licèt differant authores, an sint species specialissimæ, an verò subalternæ, & priorem partem videtur asserere Faber cit.

11 Dicendum est, duas esse veras demonstrationis species subalternas, scilicet *propter quid*, & *quia*, ita Scot. quol. 7. A. & 2. Post. qu. 56. estque communis, nam præter Scotistas ipsam sequuntur Aversa qu. 28. sect. 2. Jo: de S. Thom. qu. 25. art. 4. Blanc. disp. 5. de demon. sect. 2. & seq. Ruv. 1. Post. cap. 10. q. 2. Did. à Jesu disp. 17. q. 1. & 2. ubi tamen demonstrationem *propter quid* speciem infimam ponit Amic. tract. 26. disp. 2. qu. 1. dub. 2. & 3. prob. primò, quod demonstratio *quia* sit vera species demonstrationis ab aliis distincta, nam Arist. 1. Post. 30. de ipsa loquitur tanquàm distincta à *propter quid*, & tex. 17. & 18. utramque ait ex necessariis debere procedere. Tum quia duplex scientia assignatur ab Arist. 1. Post. 42. & 2. Post. 25. *quia*, & *propter quid*, ergo demonstratio *quia* erit vera demonstratio. Tum quia fuit origo omnis scientiæ *propter quid*, nam ut ait Arist. 1. Met. cap. 1. ex effectuum cognitione philosophari ceperunt homines, qui modus est nobis connaturalis ex 1. Phys. 2. Tum quia cognitio genita per hanc demonstrationem est certa, evidens, & necessaria, ab opinione essentialiter distincta, ergo est scientifica,

quamvis non ſit per cauſam, non enim apparet, in quanam ſpecie intellectualis habitus poni poſſet, niſi in ſpecie ſcientiæ, cum qua majorem habet affinitatem.

12 Ex quibus exploditur reſponſio Conim. aſſerentium ad ſcientiam neceſſariò requiri cognitionem eſſe per cauſam; Quod eſt falſum, nam Ariſtot. cit. clarè hanc cognitionem ab effectu ſcientificam admiſit; neque ad rationem ſcientiæ in communi videtur hæc conditio neceſſaria, niſi fiat quæſtio de nomine; exploditur etiam reſponſio Complut. admittentium quidem per hanc demonſtrationem generari ſcientiam, ſed valdè imperfectam, non in ratione habitus, ſed diſpoſitionis, nec ſpecie diſtinctam à ſcientia per demonſtrationem *propter quid* producta, quæ eſt perfecta ſcientia, & habitus habet rationem. Refellitur quidem, nam Ariſtot. de his locutus eſt tanquam de ſpecie diverſis, nam illam ait procedere ex non immediatis, nec proximis, iſtam ex immediatis, & adæquatis cauſis; cum ergo ex diverſis procedant principiis, & quandoque ſint etiam concluſiones diverſæ, etiam in eadem totali ſcientia, ſpecie different ex dictis diſp. præced. quæſt.4. & conſequenter ſi aſſenſus erunt ſpecificè diverſi, etiam habitus ex illis geniti, nam ex dicendis in lib. de Anim. actus ſpecie diverſi, diverſos habitus ſpecie producunt. Tum quia habitus, & diſpoſitio ex dictis diſp.3. quæſt.3. art.2. differunt penes graduum intenſionem, vel remiſſionem, itaut eadem qualitas intenſa dicitur habitus, quæ prius remiſſa dicebatur diſpoſitio, ergo ſi demonſtratio *quia* ſæpius reiteraretur, jam generaret qualitatem intenſam, & conſequenter habitum abſque demonſtratione *propter quid*. Tum quia magis differunt demonſtratio *quia*, & *propter quid*, quam duæ demonſtrationes *propter quid*, ſed iſtæ etiam in eadem ſcientia ſpecie differunt ex diſp. præced. cit. ergo & illæ.

13 Secundò, quod non detur alia ſpecies præter has duas, probatur ex Ariſtot. cit. ubi duas tantùm aſſignavit demonſtrationis ſpecies. Tum quia omnis diviſio ad bimembrem reduci debet, ergo etſi demonſtratio *propter quid*, & potiſſima ſpecie differrent, quia tamen in hac communi ratione conveniunt, quod demonſtrent per cauſam proximam, & immediatam, debebit una demonſtrationis ſpecies abſtrahi, in quam demonſtratio in communi immediatè deſcendat, ſicut quamvis demonſtratio *quia* ſit multiplex ſpecie, una tamen ponitur tanquam immediata ſpecies ſubalterna ſub demonſtratione in communi, & ita diviſit Ariſt. tex. 30. per hoc, quod eſt demonſtrare per immediata, & demonſtrare non per immediata, hanc demonſtrationem *quia*, vel *quod* appellavit, illam verò *propter quid*. Tum quia differentiæ aſſignatæ vel ſunt falſæ, vel non ſatis probant intentum. Nam prima differentia, quod demonſtratio *propter quid* oſtendat *propter quid ſit*, potiſſima verò *an ſit*, & *propter quid ſit*, eſt vana, nam omnis demonſtratio à priori oſtendit *an ſit*, licèt hoc fuerit cognitum per experientiam, ut docet Scot. 1. diſt.3. quæſt.4. E. nam per demonſtrationem à priori *an ſit* effectus certius, & perfectius, cognoſcitur, quam per experientiam ſolam, tum quia ſi cauſa remota facit ſcire *quod eſt*, multò magis cauſa proxima; tum quia per accidens eſt ad demonſtrationem, quod effectus prius cognoſcatur, vel non, ſi eodem medio demonſtratur. Secunda differentia, etſi vera ſit, ut dicemus, attamen non minus differt cauſa formalis à cæteris cauſis, quam aliæ cauſæ inter ſe, ergo ſi cauſa formalis ſufficienter diſtinguit demonſtrationem potiſſimam, & multiplicat ſpecies demonſtrationis, etiam alia tria cauſarum genera debebunt ſpecies multiplicare, & ſic quinque ſpecies demonſtrationis, non tres. Tertia differentia convenit etiam demonſtrationi *propter quid*, nam hæc, ut à demonſtratione *quia* condiſtinguitur, procedit ex cauſis convertibilibus, ut diximus art. præced. & conſequenter ex terminis convertibilibus, & reciprocis, undè Ariſtot. tex. 30. ait à demonſtratione *quia* per effectum immediatum, & convertibilem dari regreſſum ad demonſtrationem *propter quid* per cauſam immediatam, & convertibilem. Quarta etiam per accidens ſe habet ad demonſtrationem, nam idem medium uni poſſet eſſe notius, per demonſtrationem *quia*, alteri verò per ſimplicem terminorum apprehenſionem, & ſic demonſtratio de iiſdem terminis in uno eſſet *propter quid*, in alio *potiſſima*; tum quia Ariſt. cap. 2. explicando conditionem illam, quod præmiſſæ debeant eſſe notiores, ait eſſe notiores natura ſolùm, non nobis, non enim inquit eadem ſunt nota nobis, & natura, ergo non requiritur hæc conditio: vide Faber cit.

14 Tertiò, quod hæ ſint ſpecies ſubalternæ, probatur, quia diverſitas principiorum ſpecifica infert ſpecificam diſtinctionem demonſtrationum, at principia procedentia ab effectu, vel à cauſa remota, vel à concomitanti in demonſtratione *quia*, & quæ procedunt ex diverſis cauſarum generibus, in demonſtratione *propter quid*, ſpecie differunt, ut patet ex dictis diſt. præced. quæſt.4. ergo etiam demonſtrationes ab illis conſtitutæ, ergo demonſtratio *quia*, & *propter quid*, erunt ſpecies ſubalternæ ſub demonſtratione in communi contentæ tanquam ſub genere univoco in quid de illis prædicabili, licèt cum aliqua analogia, hæc enim non tollit univocationem ex dictis diſp.2. quæſt.5. art.3.

In oppoſ. argu. 1. quod demonſtratio *quia* non ſit vera demonſtratio; Tum auth. D. Naz. orat.34. dicentis diſcurſum ab effectu non eſſe ſcientiam, ſed conjecturam: Tum 2. ex Ariſtot. qui 1. Poſt. cap.2. poſt definitionem ſcientiæ, & demonſtrationis addit, ſi daretur ſyllogiſmus ſine illis conditionibus, non eſſe demonſtrationem; conſtat autem demonſtrationem *quia* non habere conditiones illas aſſignatas, nec cognitionem per hanc demonſtrationem acquiſitam, eſſe ſcientiam, prout ibi definitur, cum non ſit per cauſam propriam, & cap.3. probat impoſſibilitate circuli, quia una demonſtratio eſſet ex poſterioribus, quod implicat, at demonſtratio *quia*, ut plurimum eſt à poſteriori: & tex.6. comparat demonſtrationem *quia*, inductioni, quæ nullo pacto dici poteſt demonſtratio, & text.19. ſyllogiſmum, quo ſcitur aliquid non per cauſam vocat non demonſtrationem, ſed ſyllogiſmum à ſigno, quia ſcitur, quod eſt per ſe, non qua tenus eſt per ſe: & 1. Top. cap.1. aſſignat definitionem demonſtrationis, ut à ſyllogiſmo topico condiſtinctæ, quam adduximus art. præced. & tamen nequit demonſtrationi *quia* convenire: tandem 2. Prio. cap.21. docet petitionem principii committi, cum priora ex poſterioribus demonſtrantur.

15 Reſp. de demonſtratione *quia* dupliciter nos poſſe loqui vel abſolutè, vel comparando illam ad demonſtrationem *propter quid*, primo modo eſt ſimpliciter demonſtratio, quia parit cognitionem veram, certam, & evidentem: 2. modo poteſt negari demonſtrationem eſſe, propter imperfectionem, quam habeat annexam, & perfectionem majorem, quæ reperitur in demonſtratione *propter quid*, ſicut accidens in ſe eſt ſimpliciter ens, at relatum ad ſubſtantiam dicitur ens, quia entis. Cùm ergo D. Naz. vocat argumentationem ab effectu conjecturam, conſiderat hanc demonſtrationem in ordine ad *propter quid*; ſic Ariſtot. eſt locutus cap.2. & in text.19. ubi ſolùm de ſcientia perfectiſſima, & demonſtratione *propter quid* eſt ſermo. In 3. cap. loquitur de demonſtratione à priori, in quo ſenſu admittebatur circulus ab antiquis; cum verò comparatur inductioni, ſimilitudo currit, quoad modum procedendi ex notioribus nobis, in reliquis differunt; nam demonſtratio *quia* eſt ex univerſalibus inductio ex particularibus, nec iſta neceſſariò petit eſſe ex neceſſariis, ſicut illa, in 1. top. jam diximus, definitionem illam accommodari poſſe demonſtrationi in communi; niſi velimus dicere eſſe definitionem demonſtrationis *propter quid* & non curaſſe explicitè definitionem aſſignare demonſtrationis *quia*, nam ex allata, & ex definitione ſyllogiſmi topici ſatis colligi poterat diſtinctio inter ipſam, & probabilem ſyllogiſmum; Demum in 2. prior. per ly poſterioribus, ut notat Tatar. intellexit Ariſt. nobis ignotiora, quia omnis ſyllogiſmus probativus debet ex notioribus procedere ad ignota, non ex ignotioribus, vel æquè ignotis.

Secundò ad idem, Tum quia de ratione ſcientiæ eſt, quod quietet intellectum, demonſtratio *quia* non quietat intellectum, ut diximus art. præced. Tum 2. quia in hac demonſtratione cauſa prædicari debet de effectu, quæ eſt prædicatio innaturalis, & conſequenter non ſcientifica. Tum 3. quia conſtat ex propoſitionibus non neceſſariis, ergo nullo pacto pariet ſcientiam, antec. prob. in tali demonſtratione debet paſſio conjungi cum ſua cauſa, & cum ſubjecto, v. gr. ſi probari debet, quòd homo ſit rationalis per riſibile, debemus ſcire riſibile conjungi cum rationali, & cum homine neceſſariò, quod fieri nequit, nam accidens neceſſariò convenit alicui propter cauſam, à qua neceſſariò provenit, ergo dum ignoramus cauſã, neſcimus etiã neceſſitatẽ unionis paſſionis cum ſubjecto, & cum ipſa cauſa, & per conſequens non erunt præmiſſæ neceſſariæ; tum quia ſi ſciretur cauſa ut cauſa, jam eſſet cognitio *propter quid*, non *quia*; accedit, quod conjunctio riſibilis cum rationali, ſi ſcitur, cognoſceretur fieri in homine, & ſic antequam concluderetur, quod homo ſit rationalis, ſciretur eſſe rationalem; unde fieret petitio principii, ex alia parte non poteſt cognoſci riſibile uniri neceſſario cum rationali, niſi quia ſe habent ut cauſa, & effectus, non enim alia neceſſitas cogitari poteſt inter illa.

16 Reſp. ad 1. de ratione ſcientiæ eſſe, ut notat Jo: de S. Thom. quod perfectè quietet intellectum quoad proprium objectum, quod attingit, & explicat non in ordine ad objectum, quod non attingit, modò objectum demonſtrationis *quia* eſt *an ſit* circa quod perfectè quietat intellectum, & ſolùm relinquit ipſum dubium circa *propter quid*, quod non explicat, nec eſt de ratione hujus demonſtrationis illud attingere, quare veram ſcientiam pariet, quia proprium objectum ſcientificè attingit, ſcilicet verè, certè, & evidenter. Ad 2. reſp. Amic. naturalitatem, & innaturalitatem prædicationis non attendi inter cauſam, & effectum, ſed inter terminos ſe habentes, vel ut ſuperius, & inferius, vel ut ſubjectum, & formam inhærentem.

Ad 3. quod magis urget, dicimus ex Scot. 1. d.3. quæſt.4. E. ubi docet Doctor, quo pacto per experientiam poſſimus habere de aliqua propoſitione infallibilem cognitionem, inquit, quòd licet experientia non habeatur de omnibus ſingularibus, ſed de pluribus, nec quod ſemper, ſed pluries, tamen expertus infallibiliter novit, quod ita ſit univerſaliter, puta quod effectus aliquis conveniat omnibus individuis, & ſemper, & hoc per hanc propoſitionem, *quicquid evenit ut in pluribus ab aliqua cauſa, non libera, eſt effectus naturalis illius cauſæ*, quia cauſa non libera non poteſt producere ut in pluribus effectum, ad cujus oppoſitum ordinatur, vel ad quem ex forma ſua non ordinatur; & ſubdit, quod quandoque per experientiam ſcitur effectum convenire ſubjecto, quo ſuppoſito deinde intellectus pergit ad indagandam cauſam via diviſionis, qua reperta poteſt illa concluſio à priori cognoſci; tandem addit, quod ut habeatur cognitio ſcientifica, non debet ſciri actualis unio extremorum, ſed aptitudinalis, quia paſſiones ſunt aptitudines rerum. Tota hæc doctrina poteſt huic rationi applicari, quomodo ſcilicet poſſit intellectus cognoſcere præmiſſas demonſtrationis ab effectu eſſe neceſſarias, ſi non cognoſcit habitudinem cauſæ ad effectum, & ſi hanc cognoſcit, cur non erit cognitio à priori, cùm ſit per cauſam.

17 Dupliciter autem poteſt per effectum demonſtrari cauſam eſ-

ſe, vel propoſitione de 2. adjacente, cum demonſtratur ex effectus exiſtentia cauſam exiſtere, vel propoſitione de 3. adjacente, cum demonſtratur cauſam alicui convenire, quia illi convenit effectus; primo modo faciliter probatur, nam poteſt v. gr. intellectus ex multiplici experientia infallibiliter cognoſcere fumum generari ex igne, & ex hoc inferre exiſtentiam ignis, quem non videt, ex exiſtentia fumi, quem videt; at ſecundo modo fiunt notæ præmiſſæ, eo quia in una ipſarum ſcilicet in majori cauſa prædicatur de effectu, ſcilicet rationale de riſibili, in min. effectus, ſeu paſſio prædicatur de ſubjecto, ut riſibile de homine, & deinde in concl. cauſa ſcilicet rationale concluditur eſſe in ſubjecto, & in homine, minor ergo poteſt ſciri experientia modo explicato, & ut fiat propoſitio ſcientialis, intellectus ab actu procedit ad aptitudinem, quam concipit neceſſariò convenire ſubjecto propter experientiam pluries habitam, non enim actus ut plurimum convenit alicui, maximè ſi non ab extrinſeco provenit, niſi in illa re eſſet aptitudo ad talem actum; Poteſt etiam cognoſci prædicatum aliquod convenire ſubjecto neceſſariò, quando prædicatum nequit concipi ſine illo ſubjecto, ut par, & impar reſpectu numeri; major autem cognoſci poteſt, vel via diviſionis, vel etiam experientia, ſi ut plurimum experiantur termini illi conjuncti, quamvis non ſe habeant ut cauſa, & effectus, ſed potius ut duæ paſſiones; vel quia effectus eſt talis naturæ, quod nonniſi ab intrinſeco provenire poteſt.

Ex his dicimus ad 3. neg. antec. cum 1. prob. nam poteſt accidens ſciri convenire neceſſario alicui, & ſi ignoretur cauſa, ſcilicet per experientiam; tum quia in demonſtratione *quia* ignoratur, non quidem cauſa ſimpliciter, ſed cauſam ineſſe ſubjecto; quod ſcitur in concl. at in præmiſſis ſcitur cauſam conjungi cum paſſione, & paſſionem cum ſubjecto. Ad 2. probat. neg. ſeq. nam ad demonſtrationem *propter quid* non ſufficit ſcire, quod paſſio ſit à tali cauſa, ſed requiritur, quod per cauſam demonſtretur ſubjecto convenire, quod non accidit in demonſtratione *quia*, in qua ſolùm ſcitur cauſam paſſionis convenire ſubjecto per paſſionem, & in hoc ſenſu intelligi debet dictum commune, quod demonſtratio *quia* non exprimit cauſam paſſionis, ideſt non demonſtrat paſſionem virtute cauſæ, ut per medium. Ad 3. probat. neg. aſſumptum, quia nunquam in præmiſſis explicatur cauſam paſſionis ineſſe ſubjecto, ut fit in concl. ſed ſolum eſſe cum paſſione conjunctam, & paſſionem cum ſubjecto, ſcilicet riſibilitatem provenire à rationalitate, & homini convenire; de quo iterùm dicemus quæſt.ult. concl. 3.

Tertiò arg. quod hæ demonſtrationes non ſint eſſentialiter diſtinctæ, quia eandem ſcientiam tum actualem, tum habitualem generant, quando ſunt de eodem objecto, actualem, quia præmiſſæ utriuſque ſunt ſub eadem abſtractione à materia, & conſequenter ejuſdem ſpeciei in eſſe ſcibilis, vel ſi ponantur diverſæ ſpeciei, cùm ſint cauſæ æquivocæ, poterunt eundem ſpecie aſſenſum ſcientificum cauſare, ſicut Sol, & ignis eundem ſpecie calorem producere; habitualem, quia Ariſt. hìc docet quandoque has demonſtrationes ad eandem ſcientiam ſpectare, quod intelligitur communiter de habituali: Tum 2. una ſpecies, non fit alia ſpecies, at demonſtratio *quia* poteſt fieri *propter quid* ex 1. Poſt. cap.10.

Reſp. neg. aſſumptum: ad prob. primæ partis negamus præmiſſas in eſſe ſcibili eſſe ejuſdem ſpeciei, cùm non ſpecificentur ab abſtractione à materia ex dictis diſp. præced. quæſt.3. negamus etiam poſſe eundem aſſenſum producere, & probatio valet de cauſis æquivocis inadæquatis, & illimitatis, ut ſunt Sol, & ignis reſpectu caloris, non de adæquatis, & determinatis, ut ſunt præmiſſæ; ad Prob. 2. partis dicimus, ſcientiam habitualem totalem non eſſe unam ſpecie, ſed genere, ut diſp. cit. oſtendimus, idcirco non urget argum. Ad 2. non aſſerere ibi Ariſt. eandem demonſtrationem conſtantem ex iiſdem præmiſſis ex *quia* fieri *propter quid*, ſed mutato medio, & concluſione in alteram præmiſſarum: unde non eſt eadem demonſtratio.

19 Quartò argument. quod dentur aliæ ſpecies. Tum ex Ariſt. 1. Poſt. 42. ubi docet, præſtantiorem eſſe ſcientiam, qua ſcimus *quod eſt*, & *propter quid*, quam ſit ea, ſcimus, *quod eſt*, vel *propter quid*, & 2. Poſt. 8. docet, quod aliquando cum cognoverimus rem eſſe, quærimus *propter quid*, tantum, aliquando verò utrumque; ſit nobis manifeſtum; & 1. Poſt. à text.5. uſque ad 30. agit de demonſtratione, quæ facit ſcire ſimpliciter, in text. verò 30. diſtinguit demonſtrationem in *propter quid*, & *quia*, ubi etiam ſubjungit hanc pertinere ad ſubalternatam, illam ad ſubalternantem, & quod contingit ſubalternantẽ ſcire *propter quid*, & ignorare *quod eſt*; & 2. Poſt. 25. declarat quomodo demonſtratio *propter quid*, fiat per cauſas efficientem, finalem, & materialem, & non meminit formalis, quæ ad potiſſimam ſpectat; ex quibus omnibus de mente Ariſtot. videtur demonſtratio *propter quid* à potiſſima ut ſpecies diſtincta ponenda. Tum 2. quia differunt tum ex mediis tum ex præmiſſis, ut vidimus recitando opin. Aver. Tum 3. quatuor ſunt quæſita, an ſit, quid ſit, quale ſit, & propter quid ſit, duo ultima ſpectant ad demonſtrationes *quia*, & *propter quid*, ergo aliæ duæ dari debent primis duobus correſpondentes. Tum 4. datur demonſtratio ducens ad impoſſibile; item cum ex prædicato ſuperiori concluditur aliquid ſuperius convenire inferiori, ut cum per vivens oſtenditur ſubſtantia de homine; rurſus cum ex aliqua univerſali neceſſaria infertur ſingularis propoſitio: tandem cum quidditas demonſtratur de re, & non per effectum, ſed per aliud medium, non eſt demonſtratio *quia*, neque eſt demonſtratio *propter quid*, nam quidditas non habet cauſam: ergo aliæ dari debent demonſtrationis ſpecies ab iſtis dub.

Ad 1. neg. in text. 42. Ariſtot. tres illos modos aſſignare, verba enim ſunt. *Scientia autem eſt certior, & prior, quæ ipſius quod, & propter quid eſt eadem, ſed non ea, quæ ſeorſim ipſius quod ab ea, quæ propter quid*, quibus verbis ſolùm docet, certiorem eſſe ſcientiam, qua ſcimus *quod eſt*, & *propter quid* quàm eam, qua ſcimus *quod eſt*, ſeorſim à *propter quid*, nam ut diximus, *quod eſt*, poteſt ſciri ſine *propter quid*, non è contra. In text. 8. docet, quòd aliquando ſcimus *quod*, & quærimus *propter quid*, aliquando verò quærimus *quod*, & in actuali inquiſitione venimus in cognitionem ipſius *quod*, & *propter quid*, ut enim notat Zab. cit. aliud eſt loqui de quæſitis, prout ante demonſtrationem quæruntur, & aliud de iiſdem, ut per demonſtrationem ſciuntur, nam una tantùm quæſitio poteſt demonſtrationem præcedere, quia nunquam duo ſimul quærimus, ſed unam quæſtionem poſt aliam; at per demonſtrationem duo ſimul notificari poſſunt, quare non datur demonſtratio ſolum notificans *propter quid*, & non *quod eſt*, ſed ſemper utrumque notificat, licet aliquando præceſſerit notitia *quod eſt*, aliquando non. In text. 30. diſtinguit à demonſtratione *quia*, demonſtrationem *propter quid*, de qua fuerat locutus à text.5. Cum verò ſubdit ſubalternantem aliquando neſcire *quod eſt*, quamvis ſciat *propter quid* loquitur ibi de *quod eſt*, experimentali, & ſenſitivo, ideſt per cognitionem ſenſitivam habito, quæ tendit in aliquod ſingulare, non de eo, quòd habetur intellectiva cognitione, & per demonſtrationem, quæ eſt univerſalium, inquit enim Ariſtot. quod poteſt quis ſcire univerſale, quamvis multa ſingularia neſciat, quia non advertit. Ex text. 25. ſolum deducitur demonſtrationem *propter quid*, non eſſe ſpeciem infimam. Ad 2. patet, quomodo differentiæ aſſignatæ non faciant ad rem ex dictis in prob. concl. Ad 3. omnes illas quæſtiones pertinere ad has demonſtrationes, nam ſi demonſtrantur per propriam cauſam, ſpectant ad demonſtrationem *propter quid*, ſi non per propriam cauſam, ad demonſtrationem *quia*. Ad 4. demonſtratio ducens ad impoſſibile, cùm non ſit vera demonſtratio, quia unam falſam propoſitionem includit, reducitur ad has, ut diximus 2. p. tract.1. cap.5. Prædicatum ſuperius, ſi per proximam, & adæquatam cauſam demonſtratur de inferiori, ut eſſe animal per ſenſibile de homine, eſt demonſtratio *propter quid*, ſi non per propriam cauſam, ut in exemplo de ſubſtantia per vivens, eſt demonſtratio *quia*. Cum de ſingulari demonſtratur aliqua paſſio, quamvis non ſit vera, & ſcientifica demonſtratio, eſt tamen ſuo modo ad has demonſtrationes reducibilis. Et tandem quæſt. ſeq. dicemus, quo pacto quidditas demonſtrari poſſit.

QUÆSTIO II.

De terminis Demonſtrationis.

21 SIcut Ariſt. agendo de ſyllogiſmo prius ſermonem inſtituit de terminis, quam de propoſitionibus, quia & iſtæ ex illis integrantur; ſic ut rectè demonſtrationis partes explicemus ante præmiſſas, terminos, ex quibus componuntur præmiſſæ, & à quibus ipſarum proprietates derivantur, inveſtigare debemus. Tres igitur ſunt termini demonſtrationem conſtituentes, ut in quolibet alio ſyllogiſmo ſcilicet major extremitas, quæ eſt prædicatum concluſionis, minor extremitas, quæ eſt ſubjectum, & medium; & quidem de minori extremitate ſatis eſt dictum diſp. præced. qu.2. dum naturam ſubjecti ſcientiæ, ejuſque conditiones expendimus; de aliis duobus remanet agendum.

Quod attinet ad demonſtrationem *quia* nulla difficultas, nam medium in ipſa poteſt eſſe vel cauſa remota, vel effectus, vel aliquod concomitans, dummodo hæc omnia neceſſariam habeant connexionem cum re demonſtrata, hæc enim conditio eſt neceſſaria utrique demonſtrationi, cum utraque pariat ſcientiam, ſimiliter major extremitas in hac demonſtratione erit quodlibet prædicatum, quod poteſt certò, & evidenter de ſubjecto demonſtrari, juxta dicta quæſt. præced. art.1. ut optimè notat Averſa quæſt.28. ſect.6. tota difficultas eſt de demonſtratione *propter quid*.

ARTICULUS I.

De medio Demonſtrationis propter quid.

22 DEmonſtrationem *propter quid*, differre diximus qu. præc. à demonſtratione *quia*, quod illa procedit per cauſam proximam, & immediatam, non iſta; quapropter medium demonſtrationis, *propter quid*, erit cauſa adæquata, & proxima inhærentiæ prædicati cum ſubjecto, ſeu majoris extremitatis cum minori; dubium tamen eſt, an quodlibet genus cauſæ poſſit pro medio inſervire in hac demonſtratione, & ſi quodlibet; an poſſint plures cauſæ adæquatæ diverſi generis (nam ejuſdem generis implicat eſſe plures adæquatas cauſas unius effectus ex dictis Phyſ. diſp.8. quęſt.3. art. 2.) concurrere ad demonſtrandam eandem concl. ſupponimus modo diſtinctionem cauſæ in quatuor genera traditam 2. part. Inſt. tract.1. cap.6. in materialem, ſcilicet formalem, efficientem, & finalem.

Circa primam quęſiti partem Alb. 2. Poſt. tract.2. cap.11. negat per finalem cauſam fieri poſſe demonſtrationem; alii excludunt formalem, alii efficientem, & materialem, ſolamque formalem amplectuntur, citatur Philop. 2. Poſt. com.25. Communis ſent. cum Scot. 2. Poſt. q.57. omnia cauſarum genera admittit. Circa 2. part. Averr. 2. Poſt. com.46. 95. & 97. & Zab. lib. de ſpec. demon. c.2. & lib.2.

de med. demonst. cap. 8. docent unius conclusionis unicam tantum esse causam proximam, & adæquatam, qua possit ostendi conclusio demonstratione *propter quid*. Oppulita est etiam communis cum Scoto citat.

23 Dicendum, omnia causarum genera apta esse ad demonstrationem *propter quid*, conficiendam, imò plura posse eamdem conclusionem demonstrare ita Doct. cit. Prima pars, quodlibet scilicet genus causæ posse esse medium non intelligitur universaliter de quacumque concl. quod sit per omnia genera demonstrabilis, sed disjunctim, ut aliquando causa efficiens sit apta, aliquando causa, formalis, &c. nec intelligitur de qualibet causa etiam per accidens, sed de causa per se, & cum effectu convertibili; & sic explicata prob. primo auth. Arist. nam 2. phys. 27. docet, quòd tunc scimus unumquodque cum cognoscimus *propter quid*, hoc autem accidit, quando accipimus primam causam proximam, & immediatam, & deindè declarat, quot sint causarum genera, undè text. 68. concludit, quòd quatuor sunt genera causarum, & *quod tot numero ipsum propter quid comprehendit*; & 7. Met. 59. & 60. ait quæstionem *propter quid* moveri, & resolvi per omnia genera, & 8. Met. 12. & 1. Phys. 70. phys. cùm ait per omnia quatuor genera demonstrare: clarius 2. Post. 11. ex professo hoc movet quæstum, & affirmativè respondet, postquam enim quatuor genera numeravit, addidit *Omnes ista per medium monstrantur*, idest in demonstratione tamquam medium ingredi possunt, & exemplis rem manifestat inductivè.

24 Deindè prob. ratione, nam in quolibet genere potest dari causa per se, & adæquata alicujus effectu, ergo per ipsam posset demonstrari *propter quid*, antec. patet ex non implicantia, & etiam inductione, nam in genere causæ formalis potest v.g. esse sensitivum demonstrari per animam sensitivam, quæ est causa formalis physica, potest etiam passio per definitionem subjecti ostendi, quæ est forma metaphysica, ut dicemus art. seq. esse corruptibile de composito physico potest demonstrari per materiam primam, quæ est causa materialis ex qua, ut notat Scot. 3. d. 22. B. item esse spirituale de intellectione potest demonstrari per spiritualitatem, & immaterialitatem intellectus, qui est causa materialitatis, in qua intellectio recipitur, nam nullum materiale potest recipi in spirituali; sic etiam poterit demonstrari vitalis de actibus liberis, quòd sit essentialis ipsi, ex hoc quòd à principiis vitalibus producuntur, & libertas essentialis de actu voluntatis, quia à principio provenit libero, nam principium vitale non potest operari non vitaliter, nec principium liberum agere naturaliter: tandem de causa finali patet, nam domus v.gr. ideo est lapidibus, & lignis constructa, ut possit nos à pluvia, & tempestatibus defendere, deambulatio fit propter sanitatem, huc spectant demonstrationes Aristot. de eclypsi Lunæ propter terræ interpositionem inter Solem, & Lunam, quæ interpositio se habet veluti causa efficiens, & de illuminatione Lunæ paulatim facta propter sphæricam figuram, quæ reduci poterit ad genus materialis causæ, quatenus est conditio quædam subjecti illuminati. Accedit, quod sicut ex his effectibus à posteriori demonstrari possunt ipsorum causæ, ergo à priori per causas poterunt tales effectus demonstrari.

Secunda pars manet ex his probata, nam sicut non implicat ejusdem effectus dari plures causas diversi generis, à quibus per se dependeat, nec implicabit per illas omnes demonstrari: hinc Arist. 1. Phys. 1. ait bat. *Tunc putamus cognoscere unumquodque, cum causas primas cognoverimus, & principia prima usque ad elementa*: ex quo loco aliqui deducunt ad perfectam scientiam requiri, quod per omnes causas demonstret, quod dictum intelligi debet de scientia perfecta simpliciter, at sufficit ad scientiam in aliquo genere perfectam, quod demonstret per aliquam causam, ut communiter docent Expositores circa illum textum eo vel maximè, quod una demonstratio unico modo constare debet, ut art. seq. dicemus, & una causa, & quælibet causat propriam scientiam perfectam in suo genere; quod expressius docet 1. Post. 43. Exemplo quoque potest res illustrari, ut notat Aversa cit. sect. 3. nam de creatura rationali potest demonstrari esse elicitivam actuum moralium, & quia est ad beatitudinem ordinata, & quia est agens liberè; ac etiam aliis exemplis adductis.

Contra primam partem concl. arg. Tum quia non potest ex fine demonstrari, hæc enim causa non præcedit effectum, nisi intentionaliter, quo pacto non dicitur vera causa, nec realiter propriè effectus ab ipsa dependet, ut diximus disp. 7. Phys. quæst. 8. art. 5. Tum 2. quia nec ex efficiente, quia non adelt inter efficientem causam, & effectum necessaria connexio, nam potest efficiens esse sine effectu, ut ædificator sine domo: accedit, quòd medium debet esse intrinsecum, quia demonstratio est ex propriis, quæ sunt intrinseca, at efficiens est extrinsecum, sicut finis. Tum 3. neque ex materiali, quia medium est necessarium, materia est causa contingentiæ, & corruptibilitatis, & est in potentia contradictionis ad esse, & non esse; item passio non egreditur à materia, sed à toto composito, aut saltem ratione formæ ex Scoto qu. 32. univ. & si à materia pullulat (quod non videtur verum, quia materia, & efficiens non coincidunt) non se habebit ut causa materialis, sed potius ut efficiens metaphysicè. De causa formali dicemus art. seq.

25 Resp. ad 1. finem eo modo posse, ut medium assumi, & demonstrationem ex eo formari, quo pacto inter causas numeratur, cum igitur finis, quamvis metaphoricè causet, adhuc inter causas physicas continetur, quatenus est radix omnis actionis agentis, quod allicit, & movet, ut explicimus quæst. cit. art. 3. ad 2. in hoc sensu poterit admitti ex ipso conficiposse demonstrationes. Ad 2. concl. intelligi debere de causa efficiente in actu, quomodo necessario conjungitur cum effectu, vel si de efficiente in potentia erit firmo, etiam de effectu in potentia liquet debemus, in quo sensu habet etiam necessariam connexionem, ut diximus 2. p. Inst. tr. 2. cap. 3. Neque requiritur medium esse intrinsecum rei, quamvis dicatur esse proprium, non enim intrinsecum, & proprium convertuntur. Ad 3. materia est causa corruptionis, & contingentiæ realis, & incomplexæ, cum hoc tamen stat, quod sit causa necessitatis complexæ, & propositionis sempiternæ veritatis, etiam ut est sic causa, nam vero demonstratur corruptibilitas de composito, ut diximus disp. præced. qu. 2. art. 5. ad aliud dicimus passiones omnes tertii compositi ab ipsius natura immediatè fluere, aliquas tamen ratione formæ, aliquas ratione materiæ, respectu quarum materia erit causa metaphysica radicaliter (hanc enim causalitatem non repugnare materiæ ostendimus disp. 2. Phys. q. 8. art. 5.) dicitur tamen demonstratio procedere ex causa materiali, quatenus causalitas, quam erga subjectum demonstrationis exercet materia, est in genere materialis causæ, & medium ponitur in demonstratione, non solùm ut respicit passionem, sed etiam subjectum, ut art. sequ. ostendemus; cùm dicitur autem à Scot. passionem convenire speciei ratione formæ, per formam ibi non intelligit eam partem, quę à materia distinguitur, sed indifferenter pro principio intrinseco, & quacumque parte definitionis, nam ut ait Arist. 2. Phys. 27. & 5. Met. cap. de causis, omnes partes definitionis sunt formæ, cujus rationem assignat Scot. 2. d. 3. qu. 6. H. quia omnis realitas specifica, quales sunt definitionis partes, constituit in esse formali, seu in esse quidditativo, & realitas individui constituit præcisè in esse materiali, seu contracto, ideòque illa entitas dicitur formalis, hæc materialis, & quia materia est pars essentiæ, poterit in hoc sensu dici forma.

26 Secundo arg. contra 2. partem; nam Aristot. 1. Posst. 5. scientiam definivit per causam, per quam res est, non per causas ut significaret unius rei unicam esse causam propriam, quod asserere videtur 2. Post. 25. Tum quia medium tunc esset quid per accidens aggregatum. Resp. ibi Aristot. assignare, quod est simpliciter necessarium ad acquirendam scientiam perfectam, saltem in aliquo genere, scilicet quod detur saltem una per se causa, non negare tamen, quin plures possint dari ejusdem conclus. in 2. Post. docere idem prædicatum de una specie demonstratum per certam causam, posse de aliis per eamdem demonstrari, si talis causa illis conveniat, ut patet de sensitivo per animal demonstrabile non solùm de homine, sed etiam de equo. Ad 2. dicimus concl. illam non demonstrari unica demonstratione, per illas causas, sed pluribus, loquimur autem de conclus. non formaliter, ut includit ordinem ad principia, nam ut sic diversificatur ad diversitatem principiorum, sed de conclus. materialiter, ut est una propositio demonstrabilis.

ARTICULUS II.

De medio demonstrationis potissima.

27 DEmonstratio potissima multiplicitèr accipi solet à DD. primò pro specie condistincta à demonstratione *quia*, & *propter quid*, quo sensu loquebatur Aver. & hanc acceptionem objecimus q. præc. secundò prout à demonstratione *quia* secernitur, & ut sic convertitur cum demonstratione *propter quid*, & nos locutis sumus in 2. p. Inst. tertiò prout est species sub demonstratione *propter quid*, contenta, estque demonstratio *propter quid*, simpliciter, & perfectissimæ, & in hoc sensu ipsam accipimus in præsenti; nam cum demonstratio *propter quid*, dicat cognitionem certam, & evidentem habitam per causam in quocumque genere, causæ vero non æqualem inferant certitudinem, evidentiam, & necessitatem, quia una est intrinseca, & essentialis, alia extrinseca, una infert certitudinem physicam, altera certitudinem metaphysicam juxta dicta disp. præc. q. 1. idcircò per demonstrationem potissimam intelligimus, quæ perfectissimam parit scientiam, scilicet in maxima certitudine, & necessitate, & cui speciali modo conditiones ab Aristot. assignatæ convenjunt: & quærimus, an quodlibet genus causę sit idoneum medium ad producendam talem scientiam; verum est tamen quod P. Faber theor. 10. videtur loqui de demonstratione hac, prout cum *propter quid* convertitur, nam possitissimam appellat, quæ procedit à causa, demonstrationem *quia*, quæ per effectum concludit, at in thor. 14. & 15. aliqualem videtur statuere diversitatem.

Pro resolutione not. causam efficientem aliam esse extrinsecam, quæ agit actione transeunte, idest in subjectum distinctum, aliam intrinsecam, quæ talis dicitur, quia agit in seipsam, & hanc esse duplicem, vel enim agit actione physica, cum in se producit effectum realiter distinctum, ut cum aqua in se causat frigus, vel actione metaphysica, quando scilicet per resultantiam metaphysicam ab ipsa emanat aliquid solum formaliter diversum, ut sunt passiones ejusdem, & fusè ostendimus P. Faber cit. contra Zerb. ergo hæc causæ non possunt inservire pro medio demonstrationis potissimæ; patet conseq. quia per hanc intelligimus demonstrationem illam, quæ perfectissima est omnium aliarum, aliter evaderet quæstio de nomine. Tum quia scientia perfectissima causata à perfectissima demonstratione est, quæ perfectissimam habet necessitatem, & certitudinem, qualis est necessitas metaphysica ex dictis disp. præc. qu. 1. sed quælibet causa à formali subjecti diversa non potest hanc certitudinem inferre; sed solùm physicam, quia non ita necessariò ab ipsa sequitur effectus, ut à causa metaphysica, ergo &c.

28 Insuper not. de passione triplicem dari posse definitionem, primam formalem, in qua ponitur genus, & differentia circumscripta sivè per subjectum, sivè per terminum, ut eclypsis est privatio luminis in Luna à Sole recepti; secundam causalem, in qua ponitur tantum causa propria, & adæquata illius passionis, ut eclypsis est interpositio terræ inter Solem, & Lunam: tertiam ex utraque integratam, & ab Arist. dicitur differre à demonstratione sola terminorum, positione, & situ, includit enim totum id, quod habet demonstratio, ut eclypsis est privatio luminis in Luna à Sole recepti causata per interpositionem terræ. Tandem ex dicendis art. seq. in hac demonstratione propriè concludi passionem de subjecto, his præacceptis.

Mirum est quàm varii sint inter se Doct. in hac materia. Nos principaliores referemus sententias, Zab. lib. 2. de medio demonstr. sustinet quodlibet genus causæ, dummodo sit proximum, sufficere pro medio demonstrationis potissimæ. Faber theor. 15. solam causam formalem admitti pro medio, quam theor. 14. dixit esse definitionem subjecti, nam hæc ratione potissima dicitur, ejus medium debet esse maximè demonstrativum, & per consequens tale erit subjecti definitio. Accedit author. Arist. qui 4. Phys. 31. & 1. de An. 11. & 2. de An. 12. clarè docet *quid est* subjecti esse causam demonstrativam omnis passionis; & hac ratione in 2. Post. egit de definitione, quia scilicet est medium.

Ex his colligitur nullam passionem posse esse medium hujus demonstrationis, etiam si prior sit altera essentialiter, ut optimè notat P. Faber contra Zab. & alios recentiores, sustinentes passionibus essentialiter ordinatis primam posse pro medio assumi in demonstratione potissima respectu secundæ; Ratio hujus est, quia talis demonstratio nec esset per veram causam, nec ex immediatis, nam passio prior regulariter non est causa posterioris, solùm enim inter ipsas est ordo effectuum ab eadem causa, non ordo causæ, & effectus, nec prima passio cum subjecto facit definitionem immediatam, ut patet, imò tantùm abest, quod hæc demonstratio sit potissima, quod potius sit demonstratio *quia*, ut diximus qu. præc. Nec valet, quod dicunt, per accidens esse demonstrationi potissimæ, quod minor sit immediata, sed sufficere, quod perfectè res per illam cognoscatur, quantum fieri potest; quem finem consequitur illa demonstratio. Non valet, quia Arist. definiens demonstrationem non dixit ex immediata præmissa constare, sed ex immediatis, de utraque id affirmans; tum quia non est per causam.

Et quoniam passiones à tota rei quidditate fluunt, quæ non solum ex forma, sed etiam ex materia constituitur ex dictis disp. 5. Phys. quæst. 12. art. 1. idcirco definitio subjecti ponitur medium secundum omnem partem, quamvis radicaliter ut plurimum appropriantur formæ, ut diximus art. præced.

32 Tandem quod non solum sit medium, ut est causa passionis, verum etiam ut definitio subjecti, Prob. medium ut medium non solum dicere debet connexionem necessariam cum prædicato, seu cum passione, sed quoque cum subjecto, quia idea subjectum necessariò unitum cum passione in conclusione concluditur, quia ambo in præmissis ostenduntur cum medio unita, ergo sicut medium dicitur medium formaliter, ut est causa passionis, quia sub hac ratione est necessariò connexum cum ipsa, pariformiter ut definitio debet dici formaliter medium; non materialiter, ut asserit Amic. quia non nisi sub hac ratione dicit connexionem necessariam cum subjecto.

Contra 1. concl. arg. primò, quod definitio formalis passionis sit medium in demonstratione potissima. Tum quia Aristot. 2. Post. com. 41. ait medium esse definitionem primi extremi idest passionis. Tum 2. definitio formalis passionis est proxima causa connexionis passionis cum subjecto, quia hæc connexio immediatius provenit ex natura passionis, quam subjecti, ergo debet esse medium. Tum 3. passio immediatè inest propriæ definitioni, & ipsa mediante inest definitioni subjecti, ergo illa erit medium, non ista, quia demonstratio est ex immediatis. Tum 4. medium, & extrema debent esse ejusdem generis, sed passio est de genere qualitatis, ergo medium erit ipsius definitio formalis, quæ est in eodem genere, non definitio subjecti, quæ spectat ad aliud genus. Tum 5. medium in demonstratione debet esse re, & positione medium, itaut sit posterius subjecto, & prius passione, hoc autem est sola definitio passionis, quæ est prior passione, & posterior subjecto, definitio autem subjecti est prior ipso subjecto. Tum 6. definitio passionis est notior passione, facit propositiones necessarias, de omni per se, secundum quod ipsum, & per causam, ergo habet omnes conditiones medii. Tum 7. ex 1. de An. 11. habetur ipsum quodquid est esse utile ad cognoscendum causas accidentium substantiæ, quibus verbis videtur significari definitionem subjecti esse causam primam, non tamen proximam, ergo causa proxima erit definitio accidentis, & passionis, sed demonstratio potissima est ex medio proximo, ergo &c. Tandem non potest demonstrari animal rationale esse hominis definitionem, quæ est prædicatum, nisi per definitionem ipsius definitionis, dicendo omne explicans quiditatem rei est definitio rei; animal rationale est hujusmodi, ergo &c. imò si quæratur, cur animal rationale sit hominis definitio: optimè respondetur, quia, explicat hominis quidditatem.

33 Resp. ad 1. loqui ibi Arist. de definitione causali, non formali: vel inquit Doctor, non loqui de potissima demonstratione. Ad 2. neg. assumptum, aliud enim est aliquid esse extremum connexionis,

nis, & esse causam connexionis, passio, & ipsius definitio sunt extrema connexa cum subjecto, sed causa hujus connexionis est definitio subjecti, quæ etiam est causa entitatis passionis, & consequenter omnis habitudinis passionis ad subjectum. Ad 2.negat Sco. antec. nam definitum non inest definitioni, undè tam passio, quam definitio passionis immediatè insunt subjecto, licèt definitio notius insit; utraque tamen per definitionem subjecti. Ad 4. neg. min. nam passio non est in prædicamento distincto à prædicam. subjecti ex dictis disput. 5. quæst. 4. artic. 1. Ad 5. ex Tatar. neg. ma. quia ad medium demonstrationes sufficit, ut sit medium in ratione cognoscibilitatis idest quod sit causa, cur cognoscatur inherentia prædicati in subjecto, non autem requiritur, ut sit medium quoad ordinem prioritatis, & posterioritatis, aliter nec effectus, qui est posterior, posset esse medium in demonstratione *quia*, Ad 6. deficit, quia hæc definitio non dicit *propter quid*, & causam inhærentiæ in subjecto, undè fieret petitio principii, nam eadem est quæstio, an Luna eclypsetur, & an Luna privetur lumine, an homo sit risibilis, & an sit aptus ad ridendum. Ad 7. solum sequitur definitionem subjecti non esse causam proximam quoad ordinem, non tamen quoad causalitatem, quia ab ipsa omnia emanant; vel per accidentia intelligit accidentia communia, per causas accidentium accidentia propria, quæ à definitione subjecti causantur. Ad ult. illam non esse demonstrationem potissimam, nam esse definitionem formaliter dicit secundam intentionem, quæ non convenit essentialiter animali rationali, sed accidentaliter, vel si contenderet Aversa esse quodam prædicatum quidditativum, adhuc non esset demonstratio in rigore, quia non demonstraretur passio, sed potius prædicatum superius de inferiori, ut cum ostenditur hominem esse animal per esse vivens sensitivum, in qua præmissæ non sunt convertibiles; & secundum quod ipsum, ut patet, vide art.seq.ad 1,contra 2.concl.

34 Secundò, quod definitio passionis, ex formali, & causali integrata sit medium, prob. quia Arist. 2. Post. c. 2. docet idem esse *quid est*, & *propter quid*, ergo medium debet dicere *quid est* passionis, & *propter quid*, ergo ex utraque definitione debet constare: & ex eodem ibid.medium debet esse causa, ut passio sit simpliciter, & insit subjecto, primum præstabit definitio formalis, secundum definitio causalis. Tum 2. medium est adæquata causa connexionis passionis cum subjecto, ergo utramque definitionem continebit, prob.conseq. connexio pendet à subjecto, & passione ut ab extremis, ergo definitio subjecti, & definitio passionis erunt causa hujus connexionis. Tum 3. medium hujus demonstrationis debet causare perfectam passionis notitiam, ergo omnem causam, tum formalem, tum efficientem includere debet, quia cognitio perfecta est ex omnibus causis. Tandem præmissæ hujus demonstrationis debent esse maximè propriæ, & immediatæ, ergo utraque definitio assumi debet pro medio, nam si solùm esset definitio subjecti, essent maximè propriæ subjecto, non passioni si definitio passionis tantum, essent maximè propriæ passioni, non subjecto,

Resp. in primo loco Arist. vel loqui de *quid* subjecti, & *propter quid* passionis, & utrumque convenit definitioni subjecti, vel si loquitur de *quid* passionis, non est sermo de *quid* formali, sed causali, & tandem si loquitur de *quid* formali, non intelligitur de medio præcisè sumpto, sed ut in demonstratione capto, & de tota demonstratione; qua non solum innotescit quæstio *propter quid* de passione, verùm etiam quæstio *quid*, imò omnes quæstiones, quæ per quæstionem *propter quid* solvi possunt, in 2. loco explicari potest de definitione subjecti, quæ est causa utriusque. Ad 2. connexio pendet à subjecto, & passione ut ab extremis, sed à definitione subjecti pendet ut à causa, non à definitione passionis, medium autem se debet habere ut causa inexistentiæ executiva. Ad 3. causat perfectam notitiam in genere, non simpliciter, ut diximus, vel perfectiorem quam aliæ causæ, quia quietat intellectum, & quia definitio subjecti aliquo modo est in omni genere causæ. Ad ult. debent esse maximè propriæ quoad causalitatem, ad quod sufficit, ut in præmissis accipiatur proxima causa inhærentiæ, non verò quoad formalitatem, itaut medium sit formalitas passionis; imò diversum esse debet, cùm se habeant ut causa, & effectus.

35 Contra 2. concl. arg. 1. quod quælibet causa proxima etiam externa possit esse medium in demonstratione potissima. Tum quia illa debet dici potissima demonstratio, quæ perfectissimam parit scientiam, ita de re ut nil amplius quæri possit, sed quælibet causa proxima nata est talem parere sciantiam, ergo quælibet potest esse medium; min. prob. ex Aristot. 2. Post. c. 1. ubi docet per causam satisfacientem quæstioni *propter quid* satisfieri omnibus aliis quæstionibus, & patet exemplo, nam per interpositionem terræ inter Solem, & Lunam potest satisfieri omnibus quæstionibus de eclypsi an sit, quid sit, qualis sit, & propter quid sit, idem de aliis demonstrationibus, quas adducit Arist.2. Post. Tum 2. quia eclypsis de Luna, & similia accidentia sunt per causam propriam demonstrabilia, propter quam res est, sed causa eclypsis, propter quam est, est interpositio terræ, ergo per hanc erit demonstrabilis demonstratione potissima. Tum 3. demonstrationes mathematicæ sunt certissimæ, & potissimæ, & tamen ut plurimum procedunt ex antecedente jam probato, non ex definitione subjecti, non enim ex definitione quantitatis probantur mathematicæ conclusiones.

Resp.ad 1.ma.esse insufficientem, nam ultra hoc requiritur, ut quietet intellectum per causam proximam, & necessariam necessitate metaphysica, quam sola causa formalis in sensu explicato continet, ideoque negari debet demonstrationes, quas conficit Arist. in 2. Post. esse potissimas, ut fusè ostendit P. Faber cit. Per idem ad 2. nam eclypsis, & accidentia externa sunt demonstrabilia per proprias causas, non tamen demonstratione potissima propter assignatam rationem. Similiter demonstrationes mathematicæ à multis negantur esse potissimæ, quamvis sint certissimæ, quia non habent omnes conditiones requisitas.

36 Secundò, quod definitio subjecti non sit medium, ostenditur. Tum quia committeretur petitio principii, nam definitio non est quid distinctum à definito, ergo si passio demonstratur convenire subjecto definito, quia convenit definitioni, probaretur idem per idem, hinc Arist.2.Prio.c.5.unum modum ponit petitionis principii, quando probatur definitum per definitionem, vel è contra. Tum 2.sequeretur, demonstrationem non esse ex propriis, quia omnes passiones ab eadem essentia fluentes per eamdem definitionem probarentur, & sic non demonstrarentur per causam, quæ unicuique tamquam propria competat, sed ex communi. Tum 3.sequeretur maj. & conclus. esse in eodem modo dicendi per se, scilicet in secundo modo, quod est falsum. Tum 4.sequeretur, definitionem esse ex mediatis, nam passio convenit definitioni subjecti non immediatè, sed media propria definitione; & secunda passio mediante prima,

Resp.ad 2.non peti principium, quia definitio, & definitum distinguuntur, ut diximus disp.1.q.4.art.2. & passio notius convenit definitioni, quàm definito; Arist.autem loquitur, quando definitio, & definitum sunt æquè nota respondenti, ut explicuimus 2. p.Inst.tr.3.c.3. Ad 2. demonstrationem esse ex propriis non intelligi de principiis alteri non convenientibus; sed principiis convertibilibus, & quia idem medium potest cum pluribus passionibus converti, ideo potest dici proprium respectu illarum. Ad 3. neg.falsitas sequelæ, sufficit enim quòd passio notius conveniat definitioni. Ad 4. dicimus passionem, & propriam definitionem immediatè convenire subjecto immediatione subjecti, licet definitio notius conveniat; secunda passio dicitur etiam subjecto immdiatè convenire immediatione causæ, nam causa ejus non est prima passio, sed quidditas subjecti, vide Tromb.cit.

37 Tertiò, quòd non sit medium ut definitio, sed solum ut causa, prob. ex Scot. quæst. 3. prol. S. docente non oportere principia scibilis esse principia in se ipsius subjecti, sed esse principia solum, per quæ demonstrentur passiones de ipso. Tum 2.demonstratio dirigitur solum ad tradendam scientiam majoris extremi, non minoris, ergo per accidens est, quod medium sit definitio subjecti. Tum 3.medium quandoque est ratio, quandoque sola dictio, sed dictio nequit dici definitio, quæ semper est oratio, ergo esse definitionem est accidentale medio. Tum 4.medium ut medium est causa, quia scire est rem per causam cognoscere, ergo per accidens est definitio ut medium. Tum 5.definitio subjecti, ut sic, dicit causam inherentiæ, nec *propter quid*, at de ratione medii est, quod sit causa inherentiæ, & dicat *propter quid*.

Resp. ad 1. sufficere, ut medium sit ratio quidditativa subjecti, & causa virtualis; ut diximus in 2. p. Inst.tract. 1. c. 4. Scotus autem loquitur de causa formaliter. Ad 2. demonstrationem dirigi ad cognoscendam, non quidem passionem ut sic, sed passionem in subjecto, idcirco requiri, ut medium cognoscatur ut idem cum passione, & subjecto. Ad 3. propriè semper medium debet esse tota definitio, quandoque verò utimur una parte, sivè materiali, sivè formali, quatenus forma, vel materia sunt radicaliter, & originativè causa passionis. Ad 4. medium ut medium non esse causam ut sic, sed causam connexionis prædicati cum subjecto, nec cujuscumque connexionis, sed illius, quæ est necessaria metaphysicè, ad quod exigitur, ut sit essentiale subjecto, ideoque medium demonstrationis potissimæ ut medium debet esse definitio subjecti, & causa passionis. Ad 5. definitio subjecti ut sic præcisè non dicit causam inhærentiæ, nec *propter quid*, sed ut definitio subjecti, & ut est causa pass.

ARTICULUS III.

De majori extremo demonstrationis,

38 TRia sunt, quæ possunt habere rationem majoris extremi in demonstratione *propter quid*, (nam de demonstratione *quia* nulla est difficultas, ut supra diximus) scilicet accidens commune, accidens proprium, & subjecti definitio, quæ multiplex est, vel adæquata, & ex omni parte perfecta, & sic continet omnes causas, sivè intrinsecas, sivè extrinsecas, à quibus res per se dependet in esse; vel incompleta, & inadæquata ut cum datur per unum, vel duo genera causarum, ut si daretur per causam materialem, vel formalem, aut finalem, vel efficientem, vel per ambas causas intrinsecas, materialem, & formalem, sivè sint physicæ, sivè metaphysicæ. Hæc autem difficultas intelligi potest tam de demonstratione potissima, quam de demonstratione *propter quid*, sicut supra distinximus, cùm medium demonstrationis inquirebamus.

Zab. sæpè citat, sustinet tam accidens proprium, quàm accidens commune posse pro maiori extremo inservire etiam in demonstratione potissima. De definitione verò communis sententia negat posse à priori, & demonstratione *propter quid* demonstrari

strari de definito, quatenus definitio est, & formaliter capta, idest ut est essentialis definito, licèt materialiter sumpta, scilicet ut est quodam prædicatum absolutè acceptum possit demonstrari, si sit inadæquata, puta definitio per causam materialem poterit concludi per definitionem finalis, vel formalis causæ, ita videtur sentire Scot.2.Post.q.55.

39 Dicimus primò, accidens commune solum ingredi posse pro majori extremo in demonstratione *propter quid*, non potissima, passionem verò in demonstratione potissima, hæc concl. sequitur ex dictis art. præced. & prob. primò, quod accidens commune sit demonstratione *propter quid* demonstrabile de subjecto, nam art. 1. ostendimus quamlibet causam in quocumque genere assumi posse pro medio in hac demonstratione, sed istæ aliquando causant aliquod accidens commune, ut patet in exemplis ibi allatis, quando scilicet accidens aliquod per se consequitur, & semper ad positionem causæ.

Deinde, quod nequeat esse majus extremum in demonstratione potissima, patet ex dictis art. præc. ubi solam causam formalem posuimus pro medio. Tum conclusio demonstrationis potissimæ debet esse simpliciter necessaria, per se, de omni, & quatenus ipsum, ut quæst. seq. dicemus, sed accidens commune non conficit cum subjecto propositionem cum his conditionibus, quia ex sua ratione formali potest adesse, & abesse, ergo non necessariò convenit; non inest omni tempore subjecto, ergo non est de omni posterioristico, non prædicatur per se in primo, vel secundo modo, ergo non est per se, quomodo ad demonstrationem exigitur; nec tandem necessariò convertitur cum subjecto, itaut conveniat omni, soli, & semper, nam hoc est peculiare accidentis proprii, ut docet Porph. cap. de prop. ergo non est quatenus ipsum. Nec valet responsio Zab. hæc accidentia dici posse necessaria necessitate causæ, quatenus ad positionem talis causæ sequuntur talia accidentia, licet non sint necessaria necessitate subjecti. Non valet, quia jam concedit ut sic non conficere demonstrationem potissimam, & simpliciter, ad quam requiritur potissima necessitas, & certitudo propositionum, ut diximus art. præced. qualis non esset hæc necessitas; tum quia nec necessariò sequuntur ad positionem talis causæ, nam ab alia causa naturali contraria, & majoris virtutis, aut saltem à Deo possent impediri, ergo hæc necessitas causæ non erit simpliciter necessitas, vide P.Fabrum theor. 14.& 15.

40 Ex his manet probata alia pars concl. quod possumus uti in demonstratione potissima pro majori extremo passione subjecti; nam hæc conficit propositionem simpliciter necessariam, per se, de omni, & quatenus ipsum, cum conveniat omni, soli, & semper, nec per potentiam Dei possit à subjecto sejungi, & consequenter non continget subjectum aliter se habere.

Contra objic. quod accidens commune sit majus extremum in demonstratione potissima. Tum quia per se in secundo modo dicitur de subjecto, nam illud prædicatur in secundo modo, quando subjectum ingreditur definitionem illius, accidens autem per subjectum habet definiri. Tum 2.vel accidens commune per se convenit subjecto, & habetur intentum, vel per accidens scilicet ratione alterius, idem quæritur de isto alio an per se, vel per accidens conveniat, & sic vel dabitur subjectum, cui inerit per se, vel procederetur in infinitum. Tum 3.si per se non inesse, non magis ubi subjecto conveniret, quam alteri cuicumque, quod est falsum, quia non quodlibet est in quolibet. Tandem Arist.1. Post. 22. docet de eclypsi dari scientiam; ait enim *Eorum, quæ sæpè fiunt, demonstrationes, & scientia, ut Luna defectus, manifestum, quod secundùm quod quidem tales sunt, semper sunt*; eclypsis autem est accidens commune; & 2. Post. his demonstrationibus de accidentibus communibus accomodat, & declarat conditiones in 1. lib.assignatas, quæ sunt demonstrationis potissimæ.

Resp.ad 1.neg.assumptum, quia ut diximus in 2.p. Inst.tr.1. c.3. ad propositionem per se secundi modi præter hoc, quod subiectum ingrediatur definitionem prædicati, requiritur necessaria habitudo causæ efficientis metaphysicæ ad effectum, quæ solum est inter subiectum, & accidens proprium. Ad 2.dicitur per se convenire, idest immediatè, non verò per se, idest necessario, quod requiritur ad demonstrationem. Ad 3.adhoc ut cuilibet non insit, sufficit, ut per se competat subiecto in quarto, quatenus datur in aliquo subiecto causa intrinseca accidentis communis, hoc autem non sufficit, sed requiritur illa necessaria habitudo ad potissimam demonstrationem, ut non contingat subiectum aliter se habere. Ad 4. solum probat dari de his accidentibus demonstrationem *propter quid*, non potissimam; nec Arist.q.Post.omnes conditiones adaptat illis demonstrationibus, sed solùm illis exemplis declarat, quo pacto medium sit causa minoris extremi.

41 Dicimus 2. definitionem non habentem aliam causam priorem non posse de definito demonstrari à priori, seu esse maius extremum in demonstratione *propter quid*, at definitionem habentem aliam causam priorem, posse esse maius extremum, & à priori demonstrari de definito per illam causam, etiam ut essentialis est definito; talis autem demonstratio probabiliter videtur esse *propter quid*, non potissima; ita Tat.2.Post.q.2.dub.3.quem sequuntur Aversa qu. 28. sect. 6. & Amic. 2. Post. tr.ult.q.5. dub.1. nec aliud intendit Doct.cit. si rectè perpendatur; Prima pars probatur, quia si caret causa, à qua dependeat in esse, non habebit medium sufficiens, quo possit demonstrari à priori de definito. Tales autem definitiones sunt præcipuè adæquata, & undequaque perfecta, quæ scilicet datur per omnes causas, à quibus res pendet in esse, cùm enim omnes includat causas, nulla remanet accipienda, qua uti possimus pro medio, & si aliqua ex illis acciperetur, cùm hæc sit quoque demonstrata in concl. idem demonstraretur per idem. Similiter eadem ratione definitio continens omnes causas essentiales, puta proprium genus, & propriam differentiam, non poterit per aliam causam essentialem demonstrari, ut probat ibi Scotus, nam quidditas subiecti esset quæstio, & præsuppositum simul, & semel, esset quæstio, quia demonstraretur in conclus.de definito, esset præsuppositum, quia assumeretur ut medium, saltem secundùm partem.

42 Secunda pars, quod definitio aliam priorem supponit tamquam causa possit à priori demonstrari, etiam ut est quidditativa definitio, est Arist. ut infra videbimus; & prob. quia illa est demonstrabilis propositio a priori, quæ habet causam proximam connexionis prædicati cum subiecto, talis esset ista definitio, etiam ut est essentialis definito, ergo &c. Ut autem cognoscamus, quænam sint istæ definitiones, oportet inspicere ordinem causarum inter se; nam in primis, quia nulla causa adæquata in suo genere aliam supponit priorem in eodem genere, aliter non esset totalis, sed partialis, ideo nulla definitio materialis, v.gr. poterit demonstrari per aliam definitionem materialem. Et quia finis dicitur prima causa, idcirco per definitionem finalem poterit demonstrari de re definitio tam materialis, quàm formalis, ut ex hoc, quod domus est ordinata ad defendendum nos à pluvia, & tempestatibus, optimè concludere possumus debere ex tali determinata materia, & speciali forma construi, quod est, probare definitionem materialem, & formalem domus, & consequenter etiam ut sumuntur essentialiter, & quidditativè, nam eo ipso quo probatur aliquid esse materiam, vel formam alicuius, ostenditur adhuc esse de essentia illius, quia materia, & forma sunt partes essentiales, sic de lanterna prob. quod debeat ex materia perspicua constare ex fine, quod est illuminare; & ex hoc, quod homo est ad beatitudinem ordinatus, deducitur esse substantiam intellectualem, quæ solum est beatitudinis capax; quod prædicatum concluditur ut essentiale homini, sicut homo secundum suam essentiam respicit beatitudinem ut finem. Causa efficiens etiam, quando est necessaria, determinata, & convertibilis causa alicuius prædicati essentialis effectus, quod se habebit ut causa formalis ipsius effectus, in tali casu poterit concludere definitionem formalem effectui, ut quod provenit à principio essentialiter libero, est indifferens intrinsecè, & essentialiter, ut possit esse, & non esse, volitio provenit à voluntate, quæ est principium essentialiter liberum, ergo volitio est indifferens essentialiter &c. in hoc syllogismo maior extremitas est definitio libertatis actus in genere causæ formalis, medium est definitio eiusdem libertatis data per causam effectivam. Tandem quia materia, & forma aliquo pacto sunt sibi invicem causæ ex dictis disp.8.Phys.q.1.art. 1. poterit definitio formalis per materialem demonstrari, & è contra; ut omne constans ex corpore organizato, constat etiam ex anima, quæ est actus talis corporis, equus constat ex corpore organizato, ergo &c. & è converso; item definitio materialis demonstrationis prob. per alteram formalem, quæ ab aliis dicitur quoque filialis.

43 Tandem, quod hæ demonstrationes probabiliter reduci debeant ad *propter quid*, non ad potissimam, probari potest, non enim satis evidenter salvantur conditiones potissimæ in illis, quia præmissæ non videntur esse de omni, per se, & secundum quod ipsum, aut saltem non omnes istæ demonstrationes, & si oppositum velis sustinere nil contra nos.

In contrarium obiic. quod quælibet definitio possit à priori probari, etiam adæquata. Tum quia poterit probari per regulas logicales, scilicet, per definitionem definitionis, sicut cum volumus ostendere aliquem syllogismum esse in modo, & in figura, utimur regulis logicalibus de syllogismo traditis, sic Arist.2.Post.17.ostendit definitionem ternarii, quod sit *numerus impar primus*, esse veram, & quidditativam definitionem per regulas logicales, & definitionem definitionis. Tum quia hæc definitio, eclypsis est privatio luminis solaris propter obiectionem terræ, est adæquata, & tamen demonstratur, ut quod privatur lumine solari propter obiectionem terræ, eclypsatur, Luna privatur, &c. ergo eclypsatur.

Resp. à 1. ex Aristot. 2. Post. 8. ubi negat probationem illam esse veram demonstrationem, ratio est, quia regulæ logicales non sunt causæ in essendo, sed solum rationes cognoscendi, & notificandi, quare non procedit ex causis concl. tum quia procedit ex communibus, nam illæ regulæ cuilibet definitioni adaptari possunt, & tandem non ostenditur per illas definitionem de definito propriè loquendo, sed tantum definitionem adæquatam habere conditiones optimæ definitionis. Ad 2. nec illa definitio est adæquata, quia deficit causa materialis, quæ est Luna, nec demonstratur de definito, scilicet, de eclypsi, sed de Luna, quæ est subiectum, in quo recipitur eclypsis.

44 Contra 2. partem opponitur 1. Authoritas Arist. qui 2. Post. à cap.2. ostendit *quodquid*, seu definitionem non posse demonstrari à priori de definito, & si aliquando, demonstratur, illam non esse demonstrationem, sed logicum syllogismum; idem docet 6. Met. text. 1.Scot.etiam 2.Post.q.55.ex professo ostendit *quodquid* formaliter non posse demonstrari neque à priori, neque à posteriori, at absolutè sumptum, & materialiter posse a posteriori demonstrari, à priori tamen non omne, sed aliquod, non enim vult definitionem formalem posse per materialem demonstrari, sed è contra materialem per formalem, & finalem; idem docet super text.Met.cit. & 6.Met.q.1.ad 5.princ.

Ut ad-

Ut adæquatè satisfaciamus huic objectioni, diligenter indaganda est mens Arist. in illis text. & quo pacto procedit; primò igitur in text. 2. quærit, an definitio, & demonstratio sint de eadem re; & negativè resolvit, quia demonstratio est accidentis complexi, & affirmativè, vel negativè concludit, definitio est essentiæ, incomplexi, nec affirmat, aut negat, imò pro principio inservit demonstrationis. Deindè à text 3. usque ad 8. disputativè quærit, an definitio sit demonstrabilis; & pro parte negativa arguit; tum quia non est demonstrabilis syllogismo reduplicante (scilicet in quo medium assumatur in præmissis cum hac reduplicatione *in quid*, quod requiritur, ut possit deindè concludi in quid majus extremum de minori) nam in min. peteretur principium, quatenus medium diceretur *in quid* de subjecto, cujus tamen quidditas queritur, nec medium esset in demonstrabile de subjecto; tum quia nequit demonstrari divisione, nam iste modus discurrendi non est à priori, nec necessariò illativus, & minor esset probanda, quare ille syllogismus non esset demonstratio; tum quia non est demonstrabilis per definitionem definitionis, ut oratio indicans hominem per essentialia est definitio illius, animal rationale exprimit hominem per essentialia, ergo &c. nam in min. petitur principium; idem enim est esse definitionem, & exprimere rem per essentialia; tum quia nequit ostendi per definitionem contrarii, nam procederet ex æquè ignotis, & possit dari circulus, & alias rationes adducit pro hac re.

45 Deindè à text. 8. incipit propriam aperire sententiam, & in illo text. primò distinguit de causa, quod quædam est eadem, quædam est alia, idest quædam est intrinseca, quædam extrinseca, & hæc vel est demonstrabilis, idest potest demonstrationi inservire, & sic poterit esse medium, quo demonstretur *quid est*, seu definitio, & subdit, quod hæc non est demonstratio, sed syllogismus topicus, subjungit postea alium medium, quo contingit scire *quid est*, nempe cum ab effectu per se demonstrando *si est*, simul devenimus in cognitionem *quid est*, ut omne astrum patiens interpositionem terræ eclypsatur, Luna patitur interpositionem terræ, ergo eclypsatur quo syllogismo scitur *si est* eclypsis, & *quid est*, & *propter quid*; in fine deindè hujus textus, & initio sequentis veluti epilogat, quæ docuerat, & quod non possit ostendi *quid est*, quando non habet causam aliam idest extrinsecam, quando tamen ipsam habet, possit demonstrari, sed logico syllogismo; addit ulterius divisiones quasdam definitionis, & præcipuè in tex. 10. ait, quod quædam definitio est principium demonstrationis, quædam conclusio, quædam à demonstratione sola positione terminorum differens: & tandem in fine hujus tex. excludit, *Manifestum igitur ex dictis & quomodo est ipsius quid est demonstratio, & quomodo non est, & quorum est, & quorum non est.*

46 Ex his colligitur primò, Arist. *quid est* accepisse, prout quid completum ex omnibus causis intrinsecis; 2. si habet causam extrinsecam, posse demonstrari, 3. hunc syllogismum appellasse logicum, & demonstrationem, quod debet exponi comparativè scilicet in ordine ad potissimam demonstrationem dicitur syllogismus logicus, sed quia est syllogismus certus, evidens, & per causam, erit demonstratio *propter quid*, ex quo magis confirm. ultima pars nostræ concl. in hoc sensu explicari potest in 6. Met. Nec aliud voluit Scot. asserere, sumpsit enim *quodquid est*, reduplicativè, idest ut perfectè explicat quidditatem rei secundum omnia prædicata essentialia, & hoc pacto negat posse probari à priori per alias causas intrinsecas, & demonstratione potissima, in qua, inquit, semper est suppositum, & medium. Verum est ibi Scot. potius recitare sunt. Expositoris, quam suppresso nomine authoris ibi innuit, quàm propriam mentem declarare, undè negat materiam esse causam formæ, & consequenter *quodquid* formale posse demonstrari per *quodquid* materiale, & tamen potius oppositum est verum, ut cum eodem Scot. ostendimus disp. 5. Phys. q. 3. art. 2. & 3. eodem modo exponi potest in Met. cit.

Secundo ad idem argum. ratione. Tum quia peteretur principium, nam in minori medium deberet de subjecto prædicari in quid, quod enim *quodquid est* potest per aliquod accidentale demonstrari, & sic supponeretur in min. *quid est* subjecti, quod quæritur in concl. peteretur etiam principium in majori, quia majus extremum prædicaretur de medio *in quid*, & tunc ut sit vera prædicatio, medium debet supponere pro subjecto concl. & sic major non differret à concl. quæ ratio est Arist. Tum 2. prædicatum in concl. demonstrativa debet esse accidens ex 2. Post. cap. 2. ergo nequit esse definitio. Tum 3. definitio non potest prædicari, nisi de definito, ac si demonstraretur, deberet de medio prædicari. Tum 4. omnis definitio immediatè competit definito, maximè si datur per causas intrinsecas, ergo quælibet est indemonstrabilis. Tandem sequitur, hanc demonstrationem, per quam scitur substantia, nobiliorem esse potissima, per quam scitur accidens.

47 Resp. neg. seq. non enim in min. petitur principium, quia non est eadem definitio, quæ est medium, & quæ concluditur, neque in majo. nam in majori medium supponit pro subjecto distinctè cognito, seu pro definitione ipsius, in conclusione verò subjectum supponit pro se confusè cognito, sicut universaliter definitio, & definitum differunt, non enim sunt termini synonimi, & hæc differentia sufficit, ut sint distincti termini, & ne principium petatur, ut diximus disp. 1. qu. 4. art. 2. nec authoritas Arist. urget, nam ibi disputativè loquitur, ut ipsemet se declarat. Ad 2. ibi est sermo de demonstratione potissima, in qua semper passio est majus extremum. Ad 3. negat. assumptum, nam una definitio potest de altera dici, ut syllogismus constans ex veris, primis, & immediatis, &c. est faciens scire. Ad 4. asumptum est verum in eodem genere, ut definitio materialis est immediata in genere materialis causæ; vel ut ait Doctor hìc, & quælibet est immediata immediatione subjecti, quia inter ipsam, & definitum nihil mediat, cui prius conveniat definitio, non tamen quælibet est immediata immediatione causæ.

Ad 5. quamvis ex illo capite possit perfectior dici demonstratio concludens definitionem, quam concludens passionem, tamen objectum scientiæ est conclusio, ut à principiis dependens, hinc quia principia potissima nata sunt gignere certiorem, & magis necessariam notitiam, quàm principia demonstrationis *propter quid*, idcircò absolutè illa erit demonstratio potissima, quæ facit scire passionem.

QUÆSTIO III.

De præmissis Demonstrationis.

48 Ut præmissas Demonstrationis declaremus, ipsarum conditiones erunt expendendæ. Arist. 1. Post. c. 2. quasdam conditiones assignat præmissarum, quasdam verò cap. 4. & præcipuè locutus est de demonstratione *propter quid*; conditiones sunt istæ, ut sint veræ, primæ, & immediatæ priores, notiores, causæ conclusionis, propriæ, necessariæ, de omni per se, de prædicato universali, secundum quòd ipsum, & primò; de quibus multa diximus 2. p. Instit. tract. 1. idcircò, quæ satis ibi exposita fuerunt hìc prætermittemus; sic se habet prima conditio, quod sint veræ; secunda tamen conditio exactius erit investiganda; quapropter in duos art. hanc quæstionem dividemus, in primo agemus de primitate, & immediatione præmissarum, in 2. de cœteris conditionibus. Sed prius interim corrigendus est patentissimus error Ovuied. controv. 10. Log. punct. 4. nu. 6. ubi ait opus non esse demonstrationem constare semper propositionibus, quæ sunt per se, ut patet, inquit, in hac demonstratione Omne progressivum est vivens, omnis homo est progressivus, ergo omnis homo est vivens, in qua minor non prædicatur per se de subjecto, quia progressivum non est propria passio hominis, sed animalis. Profectò in hoc puncto omninò hallucinatur Ov. nam Aris. 1. Post. c. 4. disertè docet perseitatem esse quendã necessitatis gradum, qui reperiri debet in propositionibus demonstrationem intrantibus, adeoquòd si propositio non sit in aliquo dicendi modo ex quatuor, quos ibi assignat, sit prorsus inepta ad demonstrationem constituendam, ut satis probatum est 2. par. Inst. tract. 1. & in demonstratione, quam Ovuied. adducit, falsum est illam minorem non esse propositionem per se, & prædicatum ejus non per se de subjecto prædicari, scilicet, progressivum de homine, nam per primam regulam antepraedicamentalem quicquid per prædicatur de superiori, & inferiori quoque necesse est prædicari, undè si progressivum de animali prædicatur per se, ut ejus adæquata passio, etiam de homine per se prædicari debet, licèt non primò, & adæquatè, seu secundum quod ipsum, itaque hoc exemplum minimè probat illam minorem non esse propositionem per se, sed probat tantùm non esse secundum quod ipsum, qui erat ultimus gradus necessitatis in propositionibus loc. citat. ab Arist. assignatus, neq; cum gradu perseitatis confundi debet, licèt enim non omnis propositio secundum quod ipsum sit quoque per se, non tamen è contrà, nam dari potest propositio, quæ sit per se, licet non secundùm, quod ipsum, & talis est omnis propositio, in qua passio superioris prædicatur de inferiori.

ARTICULUS I.

Explicatur primitas, & immediatio præmissarum, ubi de propositione per se nota.

Supponimus ex 2. p. Inst. tract. 1. cap. 4. primitatem, & immediationem non esse duas conditiones præmissarum, sed unam, & nil aliud significare, quàm præmissas debere esse indemonstrabiles per aliud medium à priori, & in eodem genere, & consequenter quod seipsis cognoscantur, undè per se notæ dici solent; hinc orta est celebris illa difficultas inter veteres cum Scotistas, tum Thomistas, tum Nominales, quid sit propositio per se nota, quæ difficultas re vera est ferè de nomine, ut Recentiores advertunt, & P. Faber. theor. 7. quapropter breviter erit explicandum prius, quid sit propositio per se nota in sententia Scoti, deinde quo pacto hæc conditio competat præmissis demonstrationis.

49 Circa primam partem difficult. not. ex Lich. idest d. 2. quæst. 2. quod in propositione per se nota ly *per se* non sumitur, ut distinguitur contra per accidens, quasi quod esse notum dicatur de aliqua propositione in aliquo modo dicendi per se, sed ut distinguitur contra per aliud, itaut illa sit propositio per se nota, quæ non habet evidentiam ab alio; hinc definitur à Scot. 1. d. 2. quæst. 2. A, eam esse, *quæ ex terminis propriis, qui sunt aliquid ejus, ut sunt ejus, habent evidentem veritatem*; ex quo deducitur non excludi cognitionem terminorum, quia inquit Doct. impossibile est, aliquam propositionem cognosci terminis illius ignoratis, nam secunda operatio intellectus præsupponit primam, undè dicebat Arist. 1. Post. 6. principia cognoscimus, inquantum terminos cognoscimus; & multò minus excludi debet potentia intellectiva per ly *per se*, quia

quia notitia necessario est ab intellectu; quare quod excluditur, est omne aliud, per quod tamquam per medium moveatur intellectus ad eiiciendum assensum in propositionem illam, sed statim ac apprehendit terminos illius propositionis, vi talis apprehensionis cognoscat evidenter connexionem inter illos & idcirco ait habere evidentiam ex terminis propriis, addit, *ut sunt ejus*, idest quando concipiuntur in eo sensu, in quo ponuntur integrare propositionem illam; nam termini possunt diversimodè eandem rem significare, scilicet, confusè, vel distinctè; ut sunt definitio & definitum, definitio enim distinctè significat, quod definitum confusè repræsentat ex dictis disp. 1. q. 4. art. 2. vult ergo Doct. quod illa sit propositio per se nota, cui assentit intellectus vi apprehensionis terminorum ipsius cognitorum modò, quo propositionem componunt, ita ut si terminus confusè repræsentat, ex cognitione confusa ipsius moveatur intellectus ad assensum, ut in hac propositione *Omne totum est maius sua parte*, si distinctè, ex cognitione distincta eliciat judicium nonautem erit propositio per se nota, si ex termino confusè significante constaret, tamen ut assentiret intellectus, esset necesse, quod distinctè conciperet significatum illius termini; ut si aliquod prædicatum evidenter concipiatur convenire subiecto ex cognitione distincta definitionis, non sufficeret autem cognitio confusa definiti, propositio, in qua prædicatum diceretur de definito, non esset per se nota, quia indigeret, ut evidenter perciperetur, alio termino, scilicet, definitione, qui non esset terminus ipsius, cùm sit diversus à definito; ex dictis disp. cit. contra Thomistas, essetque per illud nota.

50 Hinc non rectè Posnan. asserit in sent. Doct. requiri ad propositionem per se notam, ut semper ex cognitione distincta terminorum debeat moveri intellectus ad assensum propositionis, itaut nulla sit propositio per se nota, quæ ex terminis confusè significantibus constat. Hoc enim est contra ipsum Scot. cit. & contra Scotistas ferè omnes, ut Lic. Tat. Bar. Fabrum, Sminsich. Vulpes, & alios clare enim Doct. ibi ait, propositionem illam esse per se notam, si ex cognitione confusa terminorum statim evidenter appareat illorum connexio, absque eo quod distinctè cognoscantur; immò subdit, quod propositio, quæ est se nota terminis confusè conceptis, est etiam per se nota terminis distinctè cognitis, non tamen è contra necessum est propositionem per se notam, terminis distinctè perceptis, esse talem, si confusè accipiantur. Hæc tamen doctrina clarior apparebit, si dubia, & objectiones adversariorum dissolverimus.

Primò igitur dubitari potest ex Caiet. dicente, quod cum prima passio prædicatur de definito, quamvis illa propositio possit per definitionem probari, adhuc erit per se nota, saltem secundum, se licet non quoad nos, quia definitio, & definitum, quamvis quoad nos differant, non tamen secundum rem; Attamen hæc opinio explosa manet ex dictis disp. cit. ubi ostendimus definitionem, & definitum non differre solùm ratione ratiocinante, sed ex fundamento in re, & per consequens nec secundum rem erit per se nota, sed demonstrabilis demonstratione potissima, quæ est à priori, & per causam, non quidem in cognoscendo tantum, sed etiam in essendo, ergo non solum quoad nos erit demonstrabilis, sed etiam in se spectata, nam ordo causæ in essendo non attenditur solum penes nostrum concipiendi modum, ut est ordo causæ in cognoscendo, qui in demonstratione à posteriori reperitur, verum etiam in rebus ipsius; unde principia immediata dicuntur indemonstrabilia secundum rem, & a priori, quamvis à posteriori, & quoad nos demonstrentur, ergo quælibet propositio à priori demonstrabilis erit secundùm rem demonstrabilis.

51 Secundò dubitari potest ex Mayr. eo, quia dantur multæ propositiones indemonstrabiles, & consequenter per se notæ; & tamen non ex apprehensione terminorum, ut sunt propositiones cognitę per sensum, ut nix est alba, ignis est calidus. Sed resp. faciliter has propositiones propriè nec esse indemonstrabiles, quia verè in nive datur causa per se albedinis, & in igne causa caloris, per quam demonstratione *propter quid* suo modo poterit calor de igne, & albedo de nive demonstrari; nec istas propositiones esse per se notas, quia non ex apprehensione terminorum cognoscuntur, sed cognitione sensitiva, & experimentali, & consequenter per aliud, non per se; unde cõmuniter negatur, propositionem aliquam contingentem esse per se notam, quia ex cognitione terminorum non percipitur ipsorum connexio, sed per aliud extrinsecum: nisi velimus dicere esse per se notas, quatenus primò à sensibus percipiuntur, ut infra.

Tertiò dubitatur circa divisionem propositionis per se notæ, nam Thomistæ ipsam dividunt in propositionem per se notam, & per se noscibilem, vel in propositionem per se notam in se, & notam nobis: nota in se est, quæ nullum habet medium: quo possit probari connexio terminorum, tamen a nobis non cognoscitur, nisi per aliquod medium extrinsecum, nota nobis, & in se est, cum nos apprehendimus connexionem illam vi terminorum, quæ adhuc est duplex, vel enim est nota omnibus tam insipientibus, quam sapientibus, vel sapientibus solum, quo pacto Boet. in hebdom. divisit communem animi conceptum, & Arist. 1. Top. cap. 3. divisit problema.

52 Istæ divisiones non approbantur à Scot. cit. nam prima non est bona divisio, quæ ex membris omninò distinctis constare debet, eadem autem propositio dici poterit per se nota, cum est actu cognita, & per se noscibilis, cum actu non cognoscitur, quæ cognitio accidit propositioni. Secunda verò; ut ibi explicatur, nec valet, quia propositio non solum formalis, sed etiam objectiva, ut propositio est, dicit ordinem ad intellectum: ergo si termini, ex quibus constat non sunt apti ad causandum assensum, non erit per se nota in se, quapropter omnis propositio in se nota per se, erit etiam nota nobis seu possibilis à nobis cognosci, si termini conciperentur; at si nos cognitis terminis nõ cognoscimur evidenter connexionem, signum evidens non sufficere cognitionem illam, quam habemus de illis terminis, sed requiri cognitionem perfectiorem, quæ erit distincta, illa autem erit confusa, & consequenter propositionem illam ex se non esse per se notam, quia ad sui cognitionem requiri notitiam alterius propositionis ex terminis distinctè significantibus constantem, sicut enim terminus confusè significans est diversus à distinctè significante eandem rem, ita propositiones ex illis compositæ. Nec est eadem ratio de communi conceptu, & problemate, nam ista non dicunt, nisi propositiones probabiles, quæ non ex terminis immediate percipiuntur, sed ex motivis, & rationibus probabilibus, unde rectè quædam sunt notę omnibus, quedam sapientibus tantum; prout magis; vel minus convincunt rationes; at propositio per se nota dicitur talis ex apprehensione terminorum, & quia tam sapientes, quam insipientes, ut cognoscant illam, necessario apprehendere debent terminos, qui statim causant assensum, sequitur, omnem propositionem per se notam esse talem sapientibus, & insipientibus.

Idcirco recentiores Neotherici, ut Aversa, & Ruvius hanc divisionem aliter explicant, scilicet quòd propositio per se nota in se, est, quæ constat terminis notioribus natura, per se nota nobis; quę ex terminis nobis notioribus componitur; & dicunt coincidere cum divisione illa Arist. de notioribus natura, & nobis tradita 1. Post. c. 2. & 1. Phy. c. 1. Sed quamvis rectè dividat Arist. notiora nobis, & natura, quia quædam ordine naturæ prius nata sunt concipi, quædam vero ordine doctrinæ dicuntur notiora nobis, quia facilius percipiuntur, ut sunt sensibiliora ex dictis dis. 1. q. 6. tamen in rigore loquendo propositio per se nota non potest constare ex notioribus nobis, quia; ut contra Mayr. diximus, non sunt apti ad causandum assensum ex propriis rationibus; sed potius ex cognitione sensitiva, & experimentali intellectus assentit, ut in hac, nix est alba, quam etiam ipsi Adversarii respuunt à ratione propositionis per se notæ licet deinde illam admittant, hæc satis de propositione per se nota, vide Faber theor 7. & 1. sen. d. 14. c. 1. & alios Scotistas cit.

53 Circa alteram quæsiti partem, an præmissæ demonstrationes debeant esse immediatæ, loquendo de demonstratione *propter quid*, est una opinio, quod ambæ præmissæ debeant esse immediatæ, & indemonstrabiles non solum virtualiter, sed etiam formaliter; demonstratio verò solum virtualiter, immediatis sit demonstratio *quia*. Alia est opinio, quod sufficiat ad demonstrationem *propter quid*, ex virtualiter, immediatis constare, dummodo demonstrans sciat resolvere principia virtualiter immediata in formaliter indemonstrabilia, ita docet Doct. 1. Post. qu. 11. in fin. quamvis non se declaret expresè, an prima demonstratio sit *propter quid*, vel *quia*.

Res est facilis negotii, primò enim certum est ad demonstrationem potissimam requiri, quod constet ex formaliter immediatis, & per se notis, cum enim in hac demonstratione concludatur passio de subiecto per definitionem subiecti ex dictis qu. præc. iam tam maior, quam minor erunt immediatæ, in maior, namque passio dicitur de definitione, & in min. definitio de definito, quæ prædicata immediatè conveniunt propriis subiectis. Tum quia habere hæc principia dicit perfectionem scilicet independentiam, ergo huic demonstrationi competet. At loquendo de demonstratione *propter quid*, in communi utraque opinio est probabilis; prima videtur habere fundamentum in Arist. nam 1. Post. c. 2. probans hanc conditionem principiorum ait *ex primis autem indemonstrabilibus, quoniam non sciet non habens demonstrationem ipsorum, scire enim quorum demonstratio est, non secundum accidens habere demonstrationem est*: quibus verbis videtur innuere principia non per accidens sciri debere, hoc est non per aliud, sed seipsis, & text. 30. docet subalternatam scientiam demonstrare *quia* ex hoc, quod per principia solum virtualiter immediata procedit, ut explicuimus disp. præc. qu. 4. art. 2. ad 1. princ. quo sensu declaravimus definitionem demonstrationis traditam ab Arist. 1. Top. supra qu. 1. art. 1. in fin. & 2. p. Inst. tract. 1. c. 4. Secunda verò opinio est satis probabilis, habetque suum fundamentum in Arist. nam in fine c. 2. docet aut omnia, aut quædam principia melius cognosci conclusione, quia scilicet quedam dantur, quę demonstratione cognoscuntur, sicut conclusio, & talis erunt principia, virtualiter immediata, nec obscurè colligitur ex verbis cit. pro altera opin. dum ait *non sciet non habens demonstrationem ipsorum* idest si principia erunt mediata, oportet de ipsis habere demonstrationem, aliter nulla esset scientia: quam opinionem ut magis Scoticam, & communem secuti sumus 2. p. Inst. trac. 1. c. 4. iuxta quam dici deberet definitionem traditam 1. Top. non esse demonstrationis in communi sed *propter quid* solum, ut innuimus supra qu. 1. art. 2. ad. 1. princip. similiter scientiam subalternam ut sic non demonstrare, *quia* sed *propter quid*, quod etiam tetigimus disput. præc. q. 4. art. 2. respondendo ad 2. princ. in fine: in illis enim sententiis, in quibus non adsunt rationes convincentes, non debemus determinatè alteram tantum partem sequi.

54 Dubium tamen esse potest; an principiorum resolutio debeat fieri usque ad prima principia universalissima, ut sunt principia metaphysicalia, quæ dignitates appellari solent, itaut demonstrans non solum debeat resolvere suas conclusiones usque ad principia propria in determinato genere, & immediata, sed etiam usque ad prima, & notissima, an verò sufficiat resolvere principia in propria, & determinata. Exquidem quòd necessario habens demonstrationem ex principiis virtualiter immediatis; debeat habere notitiam principiorum formaliter immediatorum, à quibus illa essentialiter dependent, iam fusè ostendimus disp. præc. q. 4. art. 2. Tum quia in causis essentialiter subor-